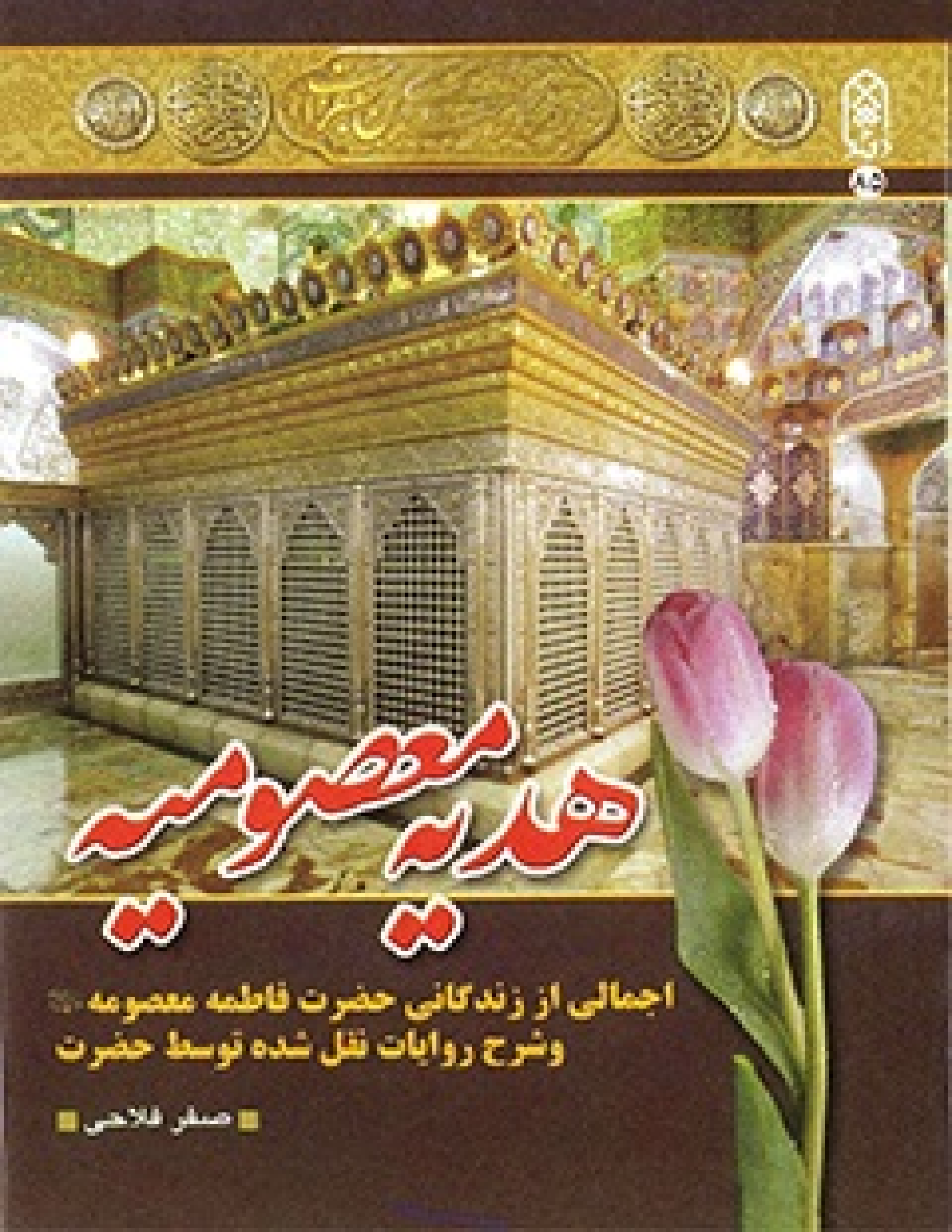

هدیه معصومیه

اجمالی از زندگانی حضرت فاطمه معصومه
و شرح روایات نقل شده توسط حضرت

اصغر فلاحی

هدیه معصومیه

مشخصات کتاب

سرشناسه : فلاحی، صفر، 1348 -

عنوان و نام پدیدآور : هدیه معصومیه: اجمالی از زندگانی حضرت فاطمه معصومه علیها السلام و شرح روایات نقل شده توسط حضرت/ صفر فلاحی.

مشخصات نشر : قم: آستانه مقدسه قم، انتشارات زائر، 1395.

مشخصات ظاهری : 109 ص.؛ 12 × 17 س م.

فروست : انتشارات آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه علیها السلام. زائر؛ 162.

شابک : 25000 ریال: 978-964-8567-380

یادداشت : چاپ چهارم.

یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع : معصومه (س) بنت موسی کاظم(ع)، - 201؟ق.

موضوع : معصومه(س) بنت موسی کاظم(ع)، - 201؟ق. -- زیارتنامه ها

موضوع : Masumah bint Musa al-Kazim -- Ziyarat - namah

شناسه افزوده : آستانه مقدسه قم. انتشارات زائر

رده بندی کنگره : BP52/2/م6 ف83 1395

رده بندی دیویی : 297/976

شماره کتابشناسی ملی : 4504875

ص: 1

اشاره

فلاحی، صفر، 1348.

هدیه معصومیه / صفر فلاحی. -- قم: زائر، 1383.

112ص.7-38-8567-964

کتابنامه بصورت زیرنویس.

1. معصومه. فاطمه بنت موسی الکاظم، 183 _ 201ق _ احادیث. الف. عنوان.

8ف2م2/52BP

مشخصات کتاب

نام کتاب:هدیه معصومیه _ زندگینامه حضرت معصومه علیهاالسلام

نویسنده:صفر فلاحی

ناشر:زائر _ آستانه مقدّسه قم

چاپخانه:باقری _ قم

لیتوگرافی:بیان _ قم

حروفچینی:فیض اللّه _ قم

نوبت و سال چاپ:اوّل _ بهار 1384

تیراژ:10000 نسخه

قیمت:300 تومان

شابک:7-38-8567-964

کلیه حقوق نشر برای آستانه مقدّسه قم محفوظ است

مرکز پخش: قم _ میدان شهداء (چهار راه بیمارستان)

تلفن 7742519 _ ص. پ.: 3597 _ 37185

ص: 3

تقدیم به:

آینه تمام نمای پاکی، عفاف و حیاء

ثمره قلب پیامبر،

همسر امام علی مادر یازده نور پاک

فاطمه زهراء علیهاالسلام

و

شفیعه ی روز جزاء مریم آل طه

گوهر گرانبهای امامت،

ولایت و یادگار خاندان عترت

حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام

ص: 4

فهرست

عطر مدینه: ⋯ 9

شکفتن یک غنچه: ⋯ 12

خاندان رسالت و توجه به دو اسم: ⋯ 13

چرا « فاطمه » ؟: ⋯ 14

«فاطمه» کوثر خدا: ⋯ 14

هجرت برای خدا: ⋯ 17

قطره ای از دریا: ⋯ 19

محدثه ال طه: ⋯ 20

منزلت محدثان صادق: ⋯ 21

ارزش حدیث در « حدیث »: ⋯ 22

بانوان عالم و محدث: ⋯ 24

حضرت فاطمه معصومه و نقل حدیث: ⋯ 27

یادآوری دو نکته اساسی: ⋯ 27

درّ عصمت: ⋯ 28

حدیث اوّل : ولایت امام علی علیه السلام : ⋯ 30

فضائل بی شمار امام علی علیه السلام : ⋯ 32

خطبه ی غدیر : اقیانوس فضائل رسالت و امامت : ⋯ 34

عقیده ی شیعه در تعیین امام: ⋯ 45

مشعلداران غدیر: ⋯ 47

حدیث دوم: غدیر، پرآوازه ترین واقعه: ⋯ 50

حدیث سوم: ⋯ 53

الگوهای حسنه: ⋯ 58

محبت همراه عمل: ⋯ 60

نشانه های دیگر: ⋯ 61

حدیث چهارم: فضایل شیعیان: ⋯ 62

واژه ی شیعه: ⋯ 65

تشیع در عصر نبوی: ... 66
شجره طیبه: ... 68
حدیث پنجم: پاکی و طهارت امام حسین علیه السلام : ... 69
حدیث ششم: قم دیار شیعیان: ... 70
مرکز انتشار تشیّع: ... 71
قم سرزمین مقدس: ... 72
قم خاستگاه انقلابی بزرگ: ... 73
حرم اهلبیت علیهم السلام : ... 74
برتری برخی زمانها و مکان ها: ... 76
کربلا و شرافت تربت امام حسین علیه السلام : ... 79
حدیثی زیبا و شنیدنی: ... 80
مسافرت: ... 82
سیر و سفر در قرآن: ... 84
آداب سفر: ... 85
زیارت: ... 89
زیارت و برخی آثار آن: ... 91

آداب زیارت: ... 93

زیارت کریمه: ... 98

متن زیارتنامه با سند : ... 101

ترجمه زیارتنامه : ... 102

ص: 8

عطر مدینه:

دل در کنار حرمش عطر و بوی مدینه استشمام می کند؛ گویی در مکه بین صفا و مروه به دیدار یار رفته است . بوی بهشت دل و جان هر زائری را شاداب و با نشاط می کند . در حرمش همیشه بهار است ؛ بهار قرآن و دعا ، بهار ذکر و صلوات ، بهار ، یادآور شبهای قدر ، بهار گلدسته های نیایش و نیاز و سیراب نمودن جانهای تشنه . هر مسافر خسته ای بعد از زیارت با خستگی بیگانه می شود . هر رهگذری با قدم نهادن در این حرم دیگر غریبه نیست . همه بی بی را می شناسند ، او آشنای دلهاست . اگر حرمش و گنبد و گلدسته های آن چشم را نوازش می دهد ، محبت و عشقش ، نام و یادش ، جانها و دلها را آرامش می بخشد . چرا که این حرم ، حرم اهل بیت ، مدفن یادگار رسول ، نور

چشم موسی بن جعفر علیهماالسلام ، آینه ی تمام نمای عفاف و پاکی ، فاطمه ثانی است . او که خود دانش آموخته مکتب علوی و سرّی از اسرار خاندان نبوی بود قبل از ولادت ، صادق آل محمد علیهم السلام آمدنش را نوید داده بود.

دختری از تبار زهرا علیهاالسلام و چون او حامی ولایت و امامت و چونان زینب ، قافله سالاری شایسته . اگر فریاد زینب، بنی امیه را رسوا کرد ، فریاد فاطمه ی معصومه بنی عباس را . حرکت سیاسی الهی حضرت از مدینه به سوی مرو و خراسان حرکتی بود علیه طاغوت دوران ، هر چند به زیارت برادر و امام زمانش نائل نشد، ولی ابلاغ پیام کرد .

او با حرکت از مدینه به همراه عده ای از خاندان پیامبر و ارادتمندان اهل بیت علیهم السلام ثابت کرد که در همه ی اعصار قدرتهای مادی و طاغوتی در برابر پرورش یافتگان اسلام ناب کوچکند . چنانکه زینب علیهاالسلام بر یزید خروش آورد: « انّی استصغرک ؛ من به تو به دیده ی حقارت می نگرم. »

این حرکت الهی ، سیاسی حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام

به ظاهر ناتمام ماند و بالاخره دخت آفتاب در این سفر پر برکت خویش به دیدار حق شتافت و با مرگ شهادت گونه اش همه را سوگوار ساخت ؛ اما دیری نپایید که همه شاهد ثمرات ارزشمند این سفر مبارک شدند . آنگاه که از این کوثر بی کران عترت ، چشمه های جوشان علوم و معارف جوشیدن گرفت و قم این حریم مقدس فاطمی، مرکز نشر معارف حیاتبخش اسلام و محور قیامها و خیزش های دینی بر علیه ستم پیشگان روزگار شد . سرانجام در قرن حاضر این حرم اهل بیت و قم همیشه بیدار بود که خاستگاه قیامی الهی به رهبری بزرگ تربیت یافته ی مکتب ولایت و امامت حضرت امام خمینی رحمه الله بر علیه ستمگران زمان شد که ثمره ی آن انقلاب عظیم ، نظام مقدسی شد که نقطه ی امید مستضعفان و ملجأ و پناهگاه مظلومان عالم شد .

این همه می طلبد که مقام والای این بانوی بزرگ به همگان بویژه نسل جوان معرفی شود. مفتخریم که در این

راستا خلاصه ای از زندگی و فضایل آن بزرگوار را به همراه مختصری از آداب زیارت و سفر در این اثر با عنوان «هدیه معصومیه» جمع آوری نموده و به شیفتگان خاندان عصمت تقدیم می نماییم . هدف از تهیه ی این اثر این است که زائران و ارادتمندان حضرت را با روایاتی آشنا سازیم که آن بی بی دو سرا راوی آنها بوده است امید است خداوند متعال همه ی ما را از شفاعتش بهره مند فرماید . دست به دعا برداشته با قلبی آکنده از محبت به کریمه ی اهلبیت می گوئیم: « یا فاطمه اشفعی لی فی الجنه فان لک عند اللّه شأناً من الشأن »

شکفتن یک غنچه:

در « مدینه » شهر پیامبر و در خانه ی امام کاظم علیه السلام به دنیا آمد . مورخان اول ذی قعده سال 173ه_ .ق را سالروز میلاد و دهم یا دوازدهم ربیع الثانی سال 201 را سالروز وفات حضرت می دانند. نام آن بزرگوار « فاطمه » انتخاب

ص: 12

شد که دارای القاب بسیاری نیز می باشد . مانند « معصومه » ، «کریمه ی اهلبیت علیهاالسلام » « ستّی » ، « فاطمه کبری » «طاهره»، «حمیده»، «برّه»، «تقیه»، «رضیّه»(1) و « محدثه ال طه » و... مادرش نجمه خاتون مادر حضرت رضا علیه السلام است. تولد این مولود مبارک را امام صادق علیه السلام سالها قبل بشارت داده بود و اینک چشمان همه با دیدن چهره ی نورانی فرزند نجمه خاتون ستاره باران شد .

خاندان رسالت و توجه به دو اسم:

با مطالعه تاریخ و سیره معصومین علیهم السلام در می یابیم که آن بزرگواران به دو نام عنایت و توجه ویژه ای داشته اند « علی » و « فاطمه » در نامگذاری فرزندان خود حتی در بدترین شرایط که بر جامعه حاکم بوده است این نکته قابل استفاده است .

1- 1 . القاب طاهره، حمیده، برّه، رشیده، تقیه، نقیّه، رضیّه و مرضیه در زیارتنامه دوم حضرت آمده است. «انوار المشعشعین»، ج1، ص494.

چرا « فاطمه » ؟:

چون موضوع این نوشته احادیث وارد شده از طریق بانوان علوی و در صدر ایشان حضرت زهرا علیهاالسلام و حضرت « فاطمه معصومه » علیهاالسلام است ، شایسته است پاسخ این سئوال تا حدی روشن شود . اصولاً چرا نام « فاطمه » علیهاالسلام به این میزان مورد توجه بوده ؟ نکته اول اینکه از دستورهای دینی ما مسلمانان این است که از جمله حقوق فرزندان بر پدر و مادر علاوه بر آموزش معارف و احکام دین و تربیت، انتخاب نام نیکو برای ایشان است . اهمیت این مسأله زمانی بهتر فهمیده می شود که بر زندگانی معصومین علیهم السلام نظری بیندازیم . به میزانی که حضرت علی علیه السلام و فاطمه زهرا علیهماالسلام بدون مشورت با پیامبر و کسب اجازه برای فرزندان خود نام انتخاب ننمودند .

«فاطمه» کوثر خدا:

« فاطمه » مظهر اسم الهی، و نام او برگرفته از نام خدا،

ص: 14

«فاطر» است. « فاطمه » دخت پیامبر خدا ، همسر امام علی ، مادر یازده نور پاک و مادر قهرمان سرفراز و پیام آور صبور کربلاست . در مکتب حیات بخش اسلام « فاطمه » آینه تمام نمای پاکی ، صداقت ، انتخاب شده خدا ، بازتاب باشکوه عفاف و حیاء قرآنی ، معدن نور ، در فضائل و محاسن سکاندار سفینه ی کمال و تمام است . آیات بسیاری از کتاب خدا در شأن و مقام عصمت کبرای فاطمه تفسیر و تأویل شده است .

« فاطمه » در خاندان پیامبر ، یعنی خط سرخ علوی ، امامت و ولایت و . . .

« فاطمه » یعنی چشمه جوشان کوثر خدا ، یعنی غدیر ، « إِنَّا أَعْطَيْنَاکَ الْکَوْثَرَ » . . .

« فاطمه » یادگار هجرت ، بعثت و جهاد و کارزار سرنوشت ساز احد . « فاطمه » ذوب شدن در رسالت و ولایت و نثار جان برای احقاق حق و حقیقت . « فاطمه » همتای علی ، همنشین فرشتگان و صاحب صحیفه ی

فاطمیّه . « فاطمه » یعنی ایمان به خدا ، اطاعت و پیروی ، صداقت ، شجاعت ، قناعت ، پاکی ، بردباری و تربیت . « فاطمه » یعنی همنشینی با قرآن ، تفسیر آیات نور ، آموزش دین بدون خستگی ، پرورش قهرمانان میدان های مختلف که نور وجودشان از عرش تا فرش پرتو افشانی می کند . « فاطمه » یعنی ایراد خطبه ی آتشین چون علی . « فاطمه » خلق حماسه ای ماندگار چون کربلا . « فاطمه » نشان عظمت خداوندی ، عطیه آسمانی و بالاخره « فاطمه » یعنی خط سیر شیعه ، سرمشق و اسوه حکومت جهانی ، عدالت گستر موعود و مصلح کل ملل حضرت ولی عصر امام زمان علیه السلام ، که حضرت درباره ی مادرش فرمود : « وفی ابنه رسول اللّه لی اسوه حسنه »(1) در سیره و رفتار دخت رسول خدا « مادرم فاطمه » برای من بهترین اسوه و الگو وجود دارد .

1- 1 . «بحار»، ج53، ص180.

و براستی باید گفت : « فاطمه » کوثر خداست . دریای نور الهی ، روشن کننده کهشکانها . کلمه اللّه ، ولیّهُ اللّه و « فاطمه » اقیانوس بی ساحل کمال و فضیلت... پس نام و یاد «فاطمه» نشان هویت دینی و اسلامی است و هرگز نباید فراموش شود.

هجرت برای خدا:

حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام در خانه وحی ودر دامان امامت و ولایت پرورش یافت او در همه فضیلتها و خوبی ها نماینده ای است شایسته برای کوثر خدا فاطمه زهراء علیهاالسلام و چون مادر حامی ولایت.

در سال 200ق مأمون برای تحیکم پایه های حکومت خود و خاموش نمودن خیزشها و شورشهای جهان اسلام و به خیال خود جهت زیرنظر گرفتن امام و کاستن از موقعیت آن بزرگوار آقا علی بن موسی الرضا را از مدینه به مرو دعوت کرد. حضرت بلحاظ شرائط پیش آمده و برای حفظ

اساس اسلام و جان خویش ولیعهدی را با شرائطی خاص پذیرفت.

به گفته مؤرّخان خاندان پیامبر پس از تبعید اجباری امام رضا علیه السلام به مرو اطلاع زیادی از حضرت نداشتند به همین خاطر عده ای از فرزندان امام کاظم علیه السلام از جمله حضرت فاطمه علیهاالسلام برای دیدار امام رضا علیه السلام و در عین حال اعلان مخالفت با کارهای خلیفه وقت به همراه کاروانی از برادران و خویشان به مرو آمدند.

صاحب تاریخ قم این مسأله را چنین گزارش کرده است: «چون امام علی بن موسی الرضا علیه السلام را از مدینه بیرون کردند تا بمرو برود از برای عقد بیعت بولایت عهد برای او فی سنه مأتین (سال 200ق) خواهر او فاطمه بنت موسی بن جعفر علیهاالسلام در سنه احدی و مأتین (201ق) بطلب او بیرون آمد چون به ساوه رسید بیمار شد، پرسید که میان من و میان شهر قم چه قدر مسافت است گفتند که ده فرسخ

است خادم خود را بفرمود تا او را بردارد و بقم برد...».(1)

طبق نقل مرحوم علامه مجلسی حضرت فاطمه علیهاالسلام بمدت شانزده روز در قم اقامت داشتند(2) ولی مشهور است که آن بزرگوار 17 روز در خانه موسی بن خزرج مشغول عبادت و راز و نیاز با پروردگار عالم بوده اند که امروزه به «بیت النور» معروف و در میدان میر قم واقع است.

فاطمه معصومه علیهاالسلام یادگار خاندان وحی ، رسالت و امامت است ، و دارای فضائل و کمالات بی شمار . در زیارتنامه حضرت که از ناحیه امام رضا علیه السلام صادر شده است می خوانیم « السلام علیک یا بنت رسول » « السلام علیک یا بنت امیر المؤمنین » « السلام علیک یا اخت ولی

1- 1 . «تاریخ قم»، ص213.
2- 2 . «بحار»، ج60، ص219.

اللّه » « السلام علیک یا عمّه ولی اللّه...» همه ی این تعبیرات آسمانی نشان دهنده انتساب آن بزرگوار به خاندان رسالت و امامت و عظمت بی نظیر آن بنده برگزیده خداست. شخصیّتی چون بانوی بزرگ حضرت فاطمه ی معصومه علیهاالسلام که در خانه نور به دنیا آمد و از تعالیم عالی اسلام در محضر ائمه بهره برده است و به درجات والای معنویت و علم و عمل دست یافته برای همه ی ما بعنوان نمونه ی زیبایی از علم، اخلاق، عمل، حیا ، عفت ، عبادت و . . . در یک کلمه « بندگی خالص » شناخته می شود .

فضائل و کمالات حضرت بسیار است که در این اثر مختصر قابل شمارش نیست .

بانوی کرامت دارای مقامات بلند علمی و عملی فراوانی است و یکی از آنها مقام « نقل حدیث » است .

محدثه ال طه:

یکی از امتیازات برجسته ی حضرت فاطمه

ص: 20

معصومه علیهاالسلام در بین امام زادگان این است که ایشان جزء راویان احادیث نورانی پیامبر و ائمه هدی علیهم السلام می باشند . هر چند احادیثی که از طریق آن شفیعه ی روز جزاء به دست ما رسیده (طبق نقل کتب مربوطه) از نظر ظاهر و الفاظ بسیار اندک است ، و لکن با دقت در متن و مفاهیم آن جملات اهمیّت آنها بیشتر نشان داده خواهد شد .

پیام اصلی روایات نقل شده از حضرت، « امامت » ، « ولایت » « محبت به خاندان وحی » و « غدیر » است . او که برای همه ی ما دوستداران خاندان رسالت مایه ی افتخار بوده و هست ، دارای نشان افتخار نقل احادیث اجداد طاهرینش نیز می باشد. به این جهت به حضرتش « محدثه ال طه » گفته شده و این منزلتی است بس عظیم .

منزلت محدثان صادق:

در فرهنگ دینی و آموزه های حیات بخش اسلام

ص: 21

محدثان صادق و مورد اعتماد که ناقلان کلمات رهبران آسمانی هستند، از حرمت و احترام ویژه ای برخوردارند . راویان احادیث نورانی اهلبیت در حقیقت معارف بلند و احکام نورانی اسلام و قران را برای ما به ارمغان می آورند . چه بسیار از روات که برای شنیدن حدیثی و کلامی از پیامبر و اهلبیت علیهم السلام متحمل زحمات فراوانی گشته و حتی جان عزیز خود را در این راه نهاده اند . چه محدثانی که برای استماع حدیثی ولو با یک واسطه کمتر مدت زیادی ترک دیار کرده و زحمت مهاجرت به دیار غربت را به جان خریده اند .

ارزش حدیث در « حدیث »:

در بیان معصومین علیهم السلام حفظ ، نقل و به کار بستن کلمات ایشان دارای فضیلت بسیاری است . امام رضا علیه السلام از پدرانش که درود خدا بر آنان باد روایت کرده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله سه مرتبه فرمودند : « خدایا ، جانشینان مرا

مورد عنایت خود قرار بده . «گفته شد: «ای رسول خدا جانشینان شما چه کسانی اند ؟» فرمود : « کسانی اند که بعد از من حدیثها و دستورهای مرا نقل می کنند و آنها را به مردم می آموزند »(1) .

از امام محمد باقر علیه السلام روایت شده است که به جابر فرمودند : «ای جابر به خدا سوگند یک حدیث درباره حلال و حرام که از فرد راستگو دریافت می کنی، بهتر است برای تو از آنچه که خورشید (از صبح) تا به غروب بر آن بتابد ».(2)

در حدیثی پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می فرماید : « ای علی ، هر کدام از امت من چهل حدیث را حفظ نماید برای رضای خدا و نیک بختی در روز قیامت ، خداوند ، او را در قیامت با پیامبران ، صدیقان ، شهدا و شایستگان که

1- 1 . «عیون اخبار الرضا علیه السلام »، ج 2 / 36 .
2- 2 . «بحار»، ج 2 / 146 .

همنشینان نیکویی هستند محشور فرماید(1)».(2)

بانوان عالم و محدث:

پس از طلوع خورشید عالمتاب اسلام و طبق دستورهای قران کریم و پیامبر اسلام، یاد گرفتن و طلب علم و معرفت لازم شمرده شد . بنا بر حدیث معروف نبوی « طلب العلم فریضهٌ علی کل مسلم و مسلمه » فراگیری علم و دانش از انحصار گروهی خاص خارج شد و در مقام تحصیل دانش ، بانوان نیز همانند مردان در میدان فراگیری علم قدم نهادند . افتخار بزرگی است برای مسلمانان

1- 1 . «جامع احادیث الشیعه»، ج 1 / 244 .
2- 2 . «حدیث» یکی از دو منبع علوم اسلامی است که از آن به «سنّت» یاد می شود. جمع آوری و تدوین احادیث معصومین علیهم السلام توسط مسلمانان از عصر نبوت و دوران امامت شروع شد، متأسفانه بعد از ارتحال جانسوز پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم اهل سنت به پیروی از رای خلیفه دوم و برخی دیگر به بهانه های واهی تدوین حدیث را با یک قرن تاخیر آغاز کردند.

و پیروان آئین پاک اسلام که اولین آیاتی که بر پیامبر رحمت نازل می شود سخن از « خواندن » است: «اقرأ باسم ربک الذی خلق» . به هر حال این حوزه ی آموزشی البته دارای فراز و نشیب های فراوانی هم بوده است و تاریخ به خوبی این مطلب را نمایان می سازد . پس از رحلت جانسوز نبی مکرم اسلام حضرت محمد صلی الله علیه و آله کسانی بر جامعه اسلامی تسلط یافتند که از دیر زمان مترصد پیاده کردن اهداف شوم خود بودند و لذا در اولین اقدام پس از محروم نمودن جانشین بلافصل و بر حق پیامبر شعار « حسبنا کتاب اللّه » سر دادند . این یعنی جدایی بین قرآن و عترت . چه سخنان حیات بخش و گوهرهای گرانبهایی که به آتش کینه دشمنان اهلبیت سوخت و چه سرها و زبانهایی که به خاطر روایت « حدیث » بر دار رفت یا بریده شد و یا از خانه و کاشانه خویش محروم گردیدند . براستی جرم ابوذر سلام اللّه علیه که پیامبر او را به راستگویی ستوده بود و یا میثم تمار صحابی معروف و یار مخلص امام علی علیه السلام چه بود ؟

دوران خفقان آور و استکباری حاکم بر جامعه پس از مدتی به سر آمد و دوره درخشش اسلام بار دیگر به برکت قران و عترت در عصر صادقین علیهم السلام جلوه گر شد. تجلی معارف بلند اسلامی ، در این دوره طلایی حاصل شد و این نبود مگر به برکت تلاش مجاهدانه و مخلصانه امامان بزرگواری که با خلق حماسه هایی بزرگ در صحنه های مختلف چون میدان جنگ با ناکثین ، قاسطین ، مارقین و منافقان چند چهره مقدمه ی حماسه ی بزرگ عاشورا ، را فراهم کردند. سپس امام سجاد علیه السلام پیام شهیدان سرفراز کربلا را در قالب صحیفه سجادیه بعنوان «مکتب دعا» تجلی دادند. و در نهایت این « مکتب دعا » و حماسه عظیم « صحیفه ی سجادیه » که برآمده از قطره های خون شهیدان با فضیلت کربلا بود بساط بنی امیه را پس از مدتی برچید « فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِینَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ للّهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ »(1) .

1- 1 . انعام / 45 .

در عصر امام باقر و امام صادق علیهماالسلام معارف دینی رواج قابل ملاحظه ای پیدا کرد. در این بین حلقه درس « حدیث » حفظ و نقل آن نیز رونق بسزایی یافت ؛ به طوری که جامعه زنان نیز در این دوره از همه دورانها بیشتر به نقل حدیث پرداخته اند . طبق نقل مورخان تنها در عصر امام صادق علیه السلام حدود 33 نفر از روات احادیث از زنان هستند .

حضرت فاطمه معصومه و نقل حدیث:

از نقاط جالب و خواندنی حیات حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام این است که حضرت راوی احادیثی از اجداد طاهرین خود می باشد . هر چند این کلمات از نظر تعداد و کمیت زیاد نیست، ولی هر کدام به مثابه شجره طیبه ای است که دارای ثمرات و میوه های فراوان است ؛ و شمیم ولایت ، امامت و رسالت از آن روایات به مشام می رسد .

یادآوری دو نکته اساسی:

در احادیث روایت شده از بانوی کرامت دو محور

ص: 27

اساسی قابل دقت است.

محور اول : مضمون و محورهای خود احادیث که درباره جانشینی حضرت علی علیه السلام ، مسأله غدیر و محبت به خاندان رسالت است .

محور دوم : سلسله این احادیث می باشد که نشان دهنده این موضوع است که حوزه حدیثی بانوان در دوره ای دارای نظام خاصی بوده است؛ زیرا احادیث مورد اشاره و دهها حدیث دیگر از طریق بانوان (کلیه رجال و ناقلان حدیث بانوان بوده اند) نقل شده است .

آنچه از تاریخ زندگی حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام به دست می آید حدود 6 روایت از طریق حضرت نقل گردیده است .(1) باید گفت با توجه به شرایط زندگی آن بانوی نمونه قطعاً تعداد کلماتی که حضرت از اجداد طاهرینش به ویژه پدر بزرگوار و برادر ارجمندش امام رضا علیه السلام شنیده و نقل کرده بیشتر بوده لکن به دلایل مختلف که در سطور گذشته اشارتی به آن رفت به دست ما نرسیده . نکته ای که از

1- 1 . روایات نقل شده از حضرت در منابع بسیاری و از راههای مختلف روایت شده است و این احادیث جزء روایات متواتر است.

مجموعه احادیث نقل شده توسط بانوی مکرمه اسلام حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام کشف می گردد اینکه خاندان عترت در همیشه دوران نسبت به ثبت و نقل حدیث اهتمام ویژه داشته اند. مطلب ظریفی که در این احادیث وجود دارد سلسله روات آن است که همگی از بانوان بوده و با اسم « فاطمه »(1). بحث نهایی اینکه در عصر امام کاظم علیه السلام با توجه به شرائط ایجاد شده توسط حاکمان وقت حوزه درسی حدیث و معارف شیعیان ظاهراً به شکل محدود و شاید به شکل خانوادگی اداره می شده است(2) .

حدیث اوّل : ولایت امام علی علیه السلام :

اشاره

... حدثتنی فاطمه ، زینب ، و ام کلثوم ، بنات موسی بن جعفر الکاظم ، . . . عن فاطمه بنت النبی عن النبی صلی الله علیه و آله « یوم غدیر خم » : (مَن کنت مولاه فعلی مولاهُ)(3).

« هر که من رهبر و مولای او هستم ، علی علیه السلام مولای اوست » . (4)

ص: 29

1- 1 . به این روایتها «فاطمیات» می گویند.
2- 2 . در این باره برای کسب اطلاعات بیشتر به کتب مربوط به علوم حدیث از جمله مسند حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام » از منشورات انتشارات زائر آستانه مقدسه مراجعه فرمائید .
3- 3 . «احقاق الحق» . قاضی نور اللّه تستری ، ج 6 / 282 .
4- 4 . علامه امینی در کتاب گران سنگ خود «الغدیر» این حدیث شریف را از طریق 110 نفر از صحابه، 84 نفر از تابعین نقل کرده است و در ضمن آورده اند که 360 نفر از علماء اهل سنت از قرن دوم تا قرن چهاردهم این حدیث نبوی را در کتب خود نقل کرده اند علاوه بر آن یادآور شده اند که بسیاری از محققین درباره حدیث غدیر کتاب مستقل نگاشته اند.

_ جمله ی « من کنت مولاه فعلی مولاه » بخشی از خطبه ی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در روز غدیر خم است . پس از نزول آیه شریفه « یَا أَیُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَیْکَ مِن رَبِّکَ » در بازگشت از سفر « حجه الوداع » فرمان توقف برای همه ی حجاج صادر شد . در منطقه ای که محل جدا شدن کاروانها از یکدیگر بود . رسول خدا بر فراز منبری که از جهاز شتران آماده شد بالا رفت ، و خطبه ای مفصل ایراد فرمود . در گرمای سوزانی که تحمل این مسأله کار آسانی نبود . باید مطلب مهمی در بین باشد . براستی چه سخنی آن روز برای مردم از همه گفته ها تازه تر ، جذابتر و شنیدنی تر می نمود ؟ در طی 23 سال دوران رسالت خطوط کلی احکام و مسائل اسلامی عنوان گردیده بود باید موضوع سخن در روز غدیر مسأله ای باشد که به آینده اسلام و مسلمین مربوط است ؛ زیرا پیامبر از عروج و رحلت خود نیز سخن می گوید : « مردم ! امسال فرشته وحی دو بار بر من نازل شد و این نشانه ی . . .» در همان روز حضرت برنامه ای ترتیب دادند تا همه ی حاضران به نحوی سخن حضرتش را بشنوند و وقتی اطمینان حاصل کردند

شروع به خطبه نمودند . خطبه ی حضرت در حقیقت اعلان دستور خدای تعالی بر بندگان بود . پیامبر مجری فرمانی است که از سوی خدا نازل گردیده است چه اینکه فرمود « بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْکَ مِن رَبِّکَ » پیامبر پس از بیان حمد و ثنای الهی و اقرار گرفتن از مردم درباره ی مسئولیت رسالت که به عهده دارند و . . . فرمودند : « و هرکس را که من رهبر اویم علی ابن ابیطالب رهبر و مولای اوست » .

فضائل بی شمار امام علی علیه السلام :

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: «هیچ کس به اندازه علی علیه السلام به کسب فضائل نائل نیامده است . فضائل آن حضرت به اندازه ای است که هرکس به حقیقت آنها برسد ، او را به راه راست هدایت می کند و از گمراهی رهایی می بخشد ».(1)

آیاتی که درباره ی امام علی علیه السلام و شأن پنج تن ال عبا آمده بسیار است. از آن جمله: آیه مباهله است. در این آیه شریفه طبق تفسیری که از عترت علیهم السلام رسیده است ، علی علیه السلام به منزله جان و نفس پیامبر معرفی شده است . همه ی معصومان علیهم السلام همچون جان پیامبرند . معصومان جانشین پیامبر و صاحب ولایتند؛ ولایتی از جنس ولایت

1- 1 . ترجمه ی «فضائل الخمسه من الصحاح السته » تالیف مرحوم فیروز آبادی، ج1، 288 .

رسول اللّه صلی الله علیه و آله و ولایت رسول مکرم اسلام و ائمه هُدی علیهم السلام همان « ولایت اللّه » است .

سلیم بن قیس هلالی می گوید : در زمان خلافت عثمان ، در مسجد النبی صلی الله علیه و آله نشسته بودم . جمعی از مردم نیز در مسجد در حال گفتگو بودند . علی ابن ابیطالب علیه السلام به پا خاست و سوابق خویش در خدمت به اسلام را بر شمرد. همگی بر درستی گفتارش گواهی دادند. حضرت درباره روز غدیر فرمود : « مردم درباره ی ولایت و وصایت از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله پرسیدند . در آن هنگام خداوند به پیامبرش فرمان داد تا خلیفه و جانشین بعد از خود را معرفی کند و توضیح دهد. همانطور که درباره ی نماز ، روزه ، زکات و حج جزئیات آن را بیان کرده است . سپس امام علی علیه السلام فرمودند : فنصبنی للناس علماً بغدیر خم . . . سپس پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند : « مردم آیا می دانید که خداوند ولی و سرپرست من است و من ولی و سرپرست شما مؤمنان هستم ، و من نسبت به جانهای شما از خودتان سزاوارترم ؟» همگی پاسخ دادند : «حرف شما درست است ای پیامبر خدا» . پیامبر فرمودند: « علی به پا خیز.» من برخاستم ، آنگاه فرمود : « من کنت مولاه فعلی مولاه ، اللهم وال من والاه وعاد من عاداه »(1) مطلب فوق نشان

1- 1 . «احتجاج طبرسی» ج1 ، ص213 .

دهنده این نکته است که حضرت در جاهای مختلف با استدلال به واقعه غدیر فضائل خود را بر شمرده اند .

خطبه ی غدیر : اقیانوس فضائل رسالت و امامت :

روز هیجدهم ذی الحجه ، عید غدیر خم پیامبر اکرم برای چندمین بار ولایت و وصایت امام علی علیه السلام را به مردم ابلاغ فرمودند . هر چند فضائل امام علی علیه السلام در طی 23 ساله رسالت پیامبر بارها و بارها بیان شده بود، و لکن خطبه غدیر جمع بندی همه ی آن مطالبی بود که قبلاً بیان گردیده بود .

حدیث غدیر یکی از ادله ی محکم و متقق شیعه در امامت و ولایت امام علی علیه السلام و ائمه هدی علیهم السلام است . این حدیث علاوه بر کتب روایی در بسیاری از کتب تاریخی نیز آمده است . در این باره شهید مطهری مطلبی خواندنی دارند: « قدیمترین کتاب تاریخی اسلام از کتابهای تاریخ عمومی اسلامی و از معتبرترین کتابهای تاریخ اسلامی که شیعه و سنی آن را معتبر می شمارند کتاب تاریخ یعقوبی است . مرحوم دکتر آیتِی هر دو جلد این کتاب را ترجمه کرده اند ، کتاب بسیار متقنی است و در اوایل قرن سوم هجری نوشته شده است . ظاهراً بعد از زمان مأمون و حدود زمان متوکل نوشته شده . این کتاب فقط کتاب

تاریخی است و حدیثی نیست ، از آن کتابهایی است که داستان « غدیر » را نوشته است . کتابهای دیگری که آنها را هم اهل تسنن نوشته اند نیز حادثه غدیر خم را ذکر کرده اند . »(1)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در این خطبه پس از حمد و ثنای الهی و شهادت به توحید و قدرت و . . . علم خداوند متعال فضائل خود و امام علی علیه السلام و فرزندان معصومش را می شمارد . در این قسمت ما به بعضی از آن کلمات و فضائل به ترتیب نقل خطبه اشاره می کنیم :(2)
«حمد و ستایش مخصوص ذات پروردگار عالمیان که احد، فرد، عظیم، علیم، قاهر و قادر و . . . حیّ است .

ای مردم : آیه تبلیغ درباره ولایت علی علیه السلام است .

ای مردم : علی برادر ، وصی ، خلیفه و امام بعد از من برای شماست .

__ : علی نسبت به من به منزله هارون نسبت به موسی علیه السلام است .

ای مردم : علی مولا و سرپرست شماست ولایش را بپذیرید .

1- 1 . امامت و رهبری ، ص130 .
2- 2 . ما ترجمه بخشی از خطبه مفصل پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را بصورت ساده و روان آورده ایم علاقه مندان برای استفاده بیشتر به منبع معرفی شده مراجعه فرمایند.

ای مردم : علی اقامه کننده نماز و اداء کننده زکات و در همه حالات به یاد خداست « وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ » .

_ : بدانید خدا علی را برای ولایت نصب و اطاعتش را واجب شمرده است .

__ : علی افضل مردمان پس از من از زن و مردان شماست .

__ : علی حجه خدا و واسطه فیض الهی است .

__ : دشمنی با علی دشمنی با پیامبر خداست .

__ : بدانید تفسیر قران را باید از علی آموخت .

ای مردم : باز هم می گویم علی ابن ابیطالب برادر و وصی من است این گفته خداست .

__ : علی و فرزندان معصومش یکی از دو ثقل الهی اند .

__ : شما امامی غیر از علی ندارید دامن دیگران را رها کنید « اللّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ » .

__ : باز هم این سخن مهم، اساسی و شیرین را بشنوید علی برادر ، وصی ، حافظ حکم ، و خلیفه من بر امتم و مُفسِّر کتاب خداست .

__ : دشمنان علی سه گروهند که او با ایشان خواهد جنگید « ناکثین » « قاسطین » و « مارقین » .

__ : از خداخواسته ام دوستان علی را دوست بدارد و دشمنانش را دشمن .

__ : بدون ولایت علی و اولاد معصوم او اعمال شما به نتیجه ای نمی رسد .

__ : در دوران رسالتم بیشترین یاری و نصرت را از علی دیده ام .

ای مردم : علی عزیزترین و نزدیکترین افراد به پیامبر خداست .

__ : علی یاری کننده دین خدا ، دفاع کننده از پیامبر خدا و . . . پیامبرتان بهترین پیامبر و وصی او بهترین اوصیاست .

__ : خدا نسل مرا در صلب علی قرار داده ، بدانید فرزندان علی فرزندان پیامبرند .

__ : شیاطین شما را از بهشت ولایت علی خارج نسازند، همان گونه که آدم از بهشت الهی خارج شد .

__ : جز افراد نگون بخت با علی به دشمنی برنخیزند و جز افراد پاک طینت و خدا ترس به او گرایش پیدا نکنند .

__ : به خدای محمد قسم سوره « والعصر » درباره علی نازل شد .

__ : باز هم می گویم من ابلاغ رسالت کردم و پیام خدا را برای شما خواندم .

__ : ایمان خود را نسبت به خدا ، پیامبر و نور الهی « امام » استوارتر کنید .

ای مردم : بدانید نور الهی در وجود من است پس در وجود علی و نسل علی و ادامه دارد تا قائم ال محمد که

حقوق غصب شده ما را خواهد گرفت انشاء ا...

__ : خدا مقام صبر و شکر علی را در کتابش ستوده است .

__ : مواظب عقائد، ایمان و ولایت خود باشید .

__ : من [پیامبر] راه خدا هستم که مستقیم معرفی شده، راهی جز من نیست و پس از من علی [صراط مستقیم[است .

__ : بدانید من شما را نذارت دادم و علی هادی و راهبر شماست .

__ : باز هم تکرار می کنم بدرستی که من پیامبر خدایم و علی وصی من است .

__ : بدانید خاتم الائمه از ماست ، مهدی علیه السلام از ما است.

__ : آشکار کننده دین الهی مهدی ما خواهد بود « لِیُظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کُلِّهِ » .

ای مردم: مهدی موعود انتقام ما را از ظالمین خواهد گرفت .

__ : مهدی حجه باقی الهی است و بعد از او حجتی نخواهد بود حق فقط با اوست .

__ : مهدی ولی خدا در روی زمین و حکم جاری او و یار مخلوق ، و امین سرّ خداست [دقت کنید پیامبر در روز غدیر چگونه برای امام اول و امام دوازدهم از مردم بیعت می گیرد ، آیا راهی برای دیگران جز پذیرش ولایت ائمه

هدی باقی مانده است] .

__ : من با خدا بیعت کردم و علی با من ، من مأمورم از جانب خدا برای او بیعت بگیرم .

__ : بدانید بالاترین امر به معروف و نهی از منکر این است که حرف مرا بپذیرید . به دیگران این پیام را برسانید و از مخالفت گفتارم بپرهیزید .

__ : قرآن به شما می گوید ائمه بعد از علی فرزندان علی اند . خدا فرموده : « وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِی عَقِبِهِ » و من به شما بارها گفته ام « مادامی که با قرآن و عترت باشید گمراه نشوید » .

ای مردم : خدا ترس و پرهیزگار باشید ، از قیامت بترسید .

__ : (مردمانی که در این روز جمعید آنان که سخن مرا می شنوید) مرگ ، حساب ، میزان ، ثواب و عقاب را فراموش نکنید .

__ : تاکید می کنم من مأمورم برای علی و فرزندان معصومش از شما بیعت بگیرم . پس بگوئید « شنیدیم ، مطیع و راضی هستیم ای پیامبر به آنچه از طرف خدا اعلام کردی دربار علی و فرزندان علی... .

__ : بگوئید : « ما مطیع خدا و پیامبر هستیم ، بگوئید علی و فرزندان علی حسن ، حسین ، و ائمه پس از ایشان را مطیع خواهیم بود . . .

__ : پیامبر منتظر جواب شماست چه می گوئید ؟ در قلبتان چه می گذرد ؟ خدا هر صدایی را می شنوند و ضمیر هر شخص را می خواند ، جواب دهید این به سود شماست « فَمَنِ اهْتَدَی فَلِنَفْسِهِ و . . . »

ای مردم : بیعت امروز بیعت با خداست « یَدُ اللّهَ فَوْقَ أَیْدِیهِمْ » .

__ : خدا ترس بوده با علی بیعت کنید. نه با علی، بلکه با فرزندان علی. اینان کلمه طیبه و باقیه ی الهی اند .

__ : بیعت خالصانه ببندید آنان که حیله ورزند هلاک خواهند شد « فَمَن نَکَثَ فَإِنَّمَا یَنکُثُ عَلَی نَفْسِهِ » .

__ : آنچه گفتم تکرار کنید، بر زبان آورید، بر علی وارد شده سلام دهید، بگوئید: « السلام علیک یا امیر المؤمنین . »

__ : کلام خدا را تکرار کنید ، « سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَکَ رَبَّنَا وَإِلَیْکَ الْمَصِیرُ » .

__ : (به شکرانه این نعمت و هدایت) بگوئید « الْحَمْدُ للّهِ الَّذِی هَدَانَا لِهذَا وَمَا کُنَّا لِنَهْتَدِیَ لَوْلاَ أَنْ هَدَانَا اللّهُ » .

__ : [سخن به درازا کشید اما باز می گویم [فضائل علی نزد خدا فراوان است و در قرآن نازل کرده که شمارش آن آسان نیست... .

ای مردم : اگر مطیع خدا ، پیامبر خدا و علی و ائمه هدی که معرفی کردم باشید به رستگاری عظیم خواهید

رسید .

__ : سبقت جویان برای بیعت با علی و اعلام سلام بر او به عنوان امیرالمؤمنین رستگاران و در بهشت الهی متنعمند .

__ : آنچه موجب رضای خداست بر زبان جاری سازید و بدانید نافرمانی شما و همه ی آنان که در کره خاکی اند . به شکوه و عظمت الهی ضرری نمی زند . [لا تضره معصیه من عصاه]

__ : [شما نیز چون پیامبر دست به دعا بردارید [خدایا غفرانت نصیب مؤمنین فرما . بار خدایا غضب خود را به کافران ارزانی بدار .

همه ی حمدها و ستایش ها مخصوص پروردگار عالمیان است(1) .

ای مردم !؟ وجدانهای بیدار و مردمان با انصاف در طول تاریخ پاسخ دهند آیا پیامبر با آن مقدمات ذکر شده در منابع روایی و کتب تاریخ و پس از ایراد خطبه ای چنین مفصل می خواهد بگوید مردم اهل عاطفه و احساس باشید علی را دوست بدارید ! ؟

استشهاد پیامبر به آیه « النَّبِیُّ أَوْلَی بِالْمُؤْمِنِینَ مِنْ

1- 1 . «احتجاج طبرسی» ، ج 1 ، ص 138 _ 160 _ چاپ تهران ، انتشارات اسوه _ 1413 ه ق .

أَنفُسِهِمْ »(1) چگونه توجیه می شود ؟ چرا بر سر دو راهی ؟ راه روشن است پذیرفتن « پیام غدیر » یعنی پذیرش قرآن ، اسلام، سنّت پیامبر و ولایت ائمّه معصومین علیهم السلام .

عقیده ی شیعه در تعیین امام:

تعیین امام و جانشین پیامبر به عقیده ی شیعه با نصب الهی تحقق می یابد . یعنی امامان بزرگوار دوازده گانه از طرف خداوند متعال تعیین شده اند و پیامبر تنها ابلاغ کننده این پیام الهی است « یَا أَیُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَیْکَ مِن رَبِّکَ »(2) دلیل شیعه برای این مطلب که نصب امام باید از طرف خداوند متعال باشد بسیار روشن است .

الف . مقام عصمت : شیعه می گوید همان گونه که پیامبر مصون از خطا ، و لغزش بوده جانشین پیامبر نیز باید دارای مقام عصمت باشد و این مطلبی نیست که مردمان بتوانند نسبت به آن شناخت پیدا کنند تنها خدا عالم السرّ والخفیات است ، و انتخاب امام تنها باید از سوی خدا صورت می گیرد .

ب . خلافت وعهد الهی : خدای متعال در داستان خلقت حضرت آدم می فرماید : « إِنِّی جَاعِلٌ فِی الأَرْضِ خَلِیفَةً »(3) .

1- 1 . احزاب : 6 .
2- 2 . مائده : 67 .
3- 3 . بقره ، 30 .

من می خواهم در زمین برای خودم خلیفه قرار دهم و در آیه 124 بقره می فرماید : « إِنِّی جَاعِلُکَ لِلنَّاسِ إِمَاماً قَالَ وَمِنْ ذُرِّیَتِی قَالَ لاَ یَنَالُ عَهْدِی الظَّالِمِینَ »(1) در این آیه که خطاب به ابراهیم خلیل علیه السلام است، بحث جعل « قرار دادن » و « نصب » و « عهد الهی » است. وقتی مسأله امامت بعنوان « عهد الهی » مطرح می شود زمام آن نیز به دست مردم نخواهد بود . در احادیث بی شماری هم که از طریق معصومین علیهم السلام به ما رسیده است به انتصابی بودن مقام امام علیه السلام پرداخته شده است که مردم در قبال انتخاب و تعیین امام معصوم علیه السلام شأن و شایستگی لازم و کافی ندارند(2) .

مشعلداران غدیر:

تاریخ گواهی می دهد که پس از واقعه سقیفه بنی ساعده بارها امام علی علیه السلام ،(3) حضرت زهرا و ائمه هدی علیهم السلام و یاران با وفای پیامبر برای اثبات امامت امام علی علیه السلام و فرزندان معصومش علاوه بر مسأله قرابت ، لیاقت ،

1- 1 . بقره ، 124 .
2- 2 . «اصول کافی» 1/54 ، ر.ک: الشافی فی الامامه، تلخیص الشافی، قواعد المرام.
3- 3 . امام علی علیه السلام در مواردی بوسیله حدیث غدیر احتجاج و استشهاد کرده اند ر.ک: الغدیر، ج1، ص185 به بعد.

وصیّت و . . به « حدیث غدیر » استدلال کرده اند . مرحوم علامه ی امینی رضوان اللّه علیه در کتاب ارزشمند و جاودان خود « الغدیر » این مطلب را به وضوح آورده اند .

حضرت زهراء علیهاالسلام خطاب به مردم در مدینه فرمودند : « انسیتم قول رسول اللّه صلی الله علیه و آله یوم غدیر خم : من کنت مولاه فعلیٌ مولاه و قوله صلی الله علیه و آله انت منی بمنزله هارون من موسی الا انه لا نبی بعدی »(1) ملاحظه می شود که حضرت زهرا علیهاالسلام علاوه بر حدیث « غدیر » به حدیث « منزلت » نیز استدلال فرموده اند .

امام مجتبی علیه السلام (2) پس از صلح با معاویه خطبه ای مفصل ایراد فرمود و در آن به فضائل و مناقب خاندان نبوت پرداخته و حدیث « غدیر » و « منزلت » که در باره مقام امام علی علیه السلام صادر شده است را قرائت کردند .

بنا بر نقل مرحوم علامه امینی قدس سره امام حسین علیه السلام در سفری به خانه خدا که با رجال بنی هاشم و عده ای از انصار صورت گرفته در سرزمین منی در جمع بیش از هفتصد نفر

1- 1 . «الغدیر» 1/196 ، الف : این حدیث شریف دوّمین روایتی است که از طریق حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام رسیده که در صفحات بعد خواهد آمد .
2- 2 . امام حسن علیه السلام پس از اینکه با معاویه معاهده صلح امضا کرد خطبه ای خواند و در بخشی از این خطبه فرمودند: امّت اسلام شنیدند از جدم پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در روز غدیر که دست پدرم را گرفت و فرمود: «من کنت مولاه فعلی مولاه، اللهمّ وال من والاه و عاد من عاداه...» ر.ک: ینابیع الموده»، صص481 _ 482.

خطبه ای ایراد فرمودند و از ایشان خواستند در بازگشت از سفر حج صدای امام را به گوش مردم در وطن خود برسانند. امام حسین علیه السلام ، در خطبه ی خود به جنایات معاویه که نسبت به شیعیان و خاندان پیامبر صورت می دهد اشاره کرده از فضائل امام علی سخن گفتند و در بخش پایانی سخنان خود فرمودند : « انشدکم باللّه اتعلمون انّ رسول اللّه نَصَبَه یوم غدیر فنادی له بالولایه وقال لیبلغ الشاهد الغایب ؟ قالوا اللهم نعم »(1) .

باید گفت « غدیر » برکه نیست. « غدیر » حقیقتی است که ریشه در قرآن داشته و اقیانوس بی پایانی است که جاودانه خواهد ماند .

_ ذیل حدیث دوم در این باره بازهم مطالبی خواهد آمد . _

حدیث دوم:دغدیر، پرآوازه ترین واقعه:

شمس الدین ابو الجزری الدمشقی الشافعی... حدثتنا فاطمه و زینب و ام کلثوم بنات موسی بن جعفر علیه السلام ... عن فاطمه بنت رسول اللّه صلی الله علیه و آله ورضی عنها قالت : أنسیتم قول رسول اللّه صلی الله علیه و آله یوم غدیر خم « من کنت مولاه فعلی مولاه » ،

ص: 44

1- 1 . «الغدیر» : 1/198 .

وقوله صلی الله علیه و آله « انت منی بمنزله هارون من موسی الا انه لا نبی بعدی »(1) .

آیا فراموش کردید سخنان رسول خدا را در روز « غدیر » که فرمود : « هر کس را من مولا و رهبر هستم علی نیز مولای اوست » و آیا فراموش کردید این سخن رسول اکرم را که به علی فرمود : « یا علی موقعیت و منزلت تو نسبت به من همانند نسبت هارون به موسی است الا اینکه بعد از من پیامبری نخواهد بود » .

_ واقعه غدیر از پر آوازه ترین ، مهمترین و اساسی ترین حوادث و برنامه های عصر نبوی برای دوام و استمرار اسلام به شمار می آید . و جزء بدیهیات غیر قابل انکار تاریخ است . به فرموده ی بسیاری از بزرگان اگر واقعه ی « غدیر » جزء بدیهیات و مطالب روشن تاریخ نباشد، اصلاً در تاریخ حوادث روشن نخواهیم داشت. « غدیر » در تاریخ اسلام یک حماسه بزرگ است ؛ برای استمرار انقلابی بزرگتر که با بعثت آغاز شد .

کسانی که سعی در انکار واقعه غدیر دارند و با بغض و کینه نسبت به آن موضع گیری می کنند خود می دانند برای طرفداران حق و حقیقت این کار جز زحمت حاصل دیگری ندارد . آیا در آن هنگامه ای که خورشید در وسط روز نور

1- 1 . «الغدیر» 1/196 ر .ک «بحار» : 36/353 .

افشانی می کند می توان آن را انکار کرد ! ؟

« غدیر » یک عقیده ناب اسلامی و بر مبنای قرآن ووحی الهی شکل گرفته است . « غدیر » پرچم همیشه بر افراشته رسالت و امامت است و چون قران و آموزه های حیات بخش آن جاوید . ابن حجر می گوید: بدرستی که حدیث غدیر، حدیثی است صحیح که هیچ شکی در آن نیست و جماعتی از علما مانند ترمذی، نسائی، احمد آنرا آورده اند _ در ادامه آورده است: «هیچ توجهی به سخنان کسانیکه حدیث غدیر را ضعیف دانسته یا رد می کنند نمی شود».(1)

حدیث سوم:

اشاره

... عن فاطمه بنت موسی بن جعفر علیهماالسلام ... عن فاطمه بنت رسول اللّه صلی الله علیه و آله قالت : قال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : « اَلا من مات علی حب آل محمد مات شهیداً »(2) .

آگاه باشید هر کس با محبت اهلبیت محمد صلی الله علیه و آله بمیرد شهید از دنیا رفته است .

_ قبل از توضیح مختصر پیرامون جمله فوق مناسب است متن کامل حدیث را که زمخشری معروف به جار اللّه

1- 1 . ر.ک: الصواعق المحرقه، 42 _ 44.
2- 2 . «آثار الحجه» محمد رازی، ج1، ص8 _ 9 و «عوالم»، ج21، ص354، حدیث 3 .

در تفسیر خود « کشاف » آورده است را نقل نمائیم رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود :

الا من مات علی حب آل محمد مات شهیداً .

الا ومن مات علی حب آل محمد صلی الله علیه و آله مات مغفوراً له .

الا وَمن مات علی حب آل محمد مات تائباً .

الا ومن مات علی حب آل محمد مات مؤمناً مستکمل الایمان .

الا ومن مات علی حب آل محمد بشره ملک الموت بالجنّه ثم منکر و نکیر .

الا ومن مات علی حب آل محمد یزف الی الجنه کما تُزَف العروس الی بیت زوجها .

الا ومن مات علی حب آل محمد فتح له فی قبره بابان الی الجنه .

الا ومن مات علی حب آل محمد جعل اللّه قبره مزار ملائکه الرحمه .

الا ومن مات علی حب آل محمد مات علی السنه والجماعه .

الا ومن مات علی بغض آل محمد جاء یوم القیامه مکتوب بین عینیه آیس من رحمه اللّه .

الا ومن مات علی بغض آل محمد مات کافراً .

الا ومن مات علی بغض آل محمد لم یشم رائحه الجنه .(1)

1- 1 . «تفسیر کشاف»، ج4، ص220 _ 221.

هر کس با محبت آل محمد بمیرد شهید از دنیا رفته است .

آگاه باشید هر کس با محبت آل محمد از دنیا رود بخشوده است .

آگاه باشید هر کس با محبت آل محمد از دنیا رود با توبه از دنیا رفته .

آگاه باشید هر کس با محبت آل محمد از دنیا رود مؤمن کامل الایمان از دنیا رفته است .

آگاه باشید هر کس با محبت آل محمد از دنیا رود فرشته مرگ او را بشارت به بهشت می دهد ، و سپس منکر و نکیر (فرشتگان مأمور سؤال در برزخ) به او بشارت دهند .

آگاه باشید هر کس با محبت آل محمد از دنیا رود او را با احترام به سوی بهشت می برند آنچنان که عروس به خانه داماد .

آگاه باشید هر کس با محبت آل محمد از دنیا رود خداوند قبر او را زیارتگاه فرشتگان رحمت قرار می دهد .

آگاه باشید هر کس با محبت آل محمد از دنیا رود بر سنت و جماعت اسلام از دنیا رفته است .

آگاه باشید هر کس با بغض و دشمنی آل محمد از دنیا رود روز قیامت در حالی وارد عرصه محشر می شود که در پیشانی او نوشته شده : مأیوس از رحمت خدا .

آگاه باشید هر کس با بغض آل محمد از دنیا برود کافر از دنیا رفته .

آگاه باشید هر کس با بغض و عداوت آل محمد از دنیا برود بوی بهشت را استشمام نخواهد کرد.»

_ محبت داشتن نسبت به اهلبیت علیهم السلام که در قرآن کریم بعنوان اجر و مزد رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله عنوان گردیده است به معنای اظهار ارادت و دوستی ظاهری و عاطفه صرف نبوده و نیست . قرآن کریم می فرماید : « قُل لاَ أَسْأَلُکُمْ عَلَیْهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبَی »(1) .

محبت خواسته شده در آیه یعنی وارد شدن در جرگه ی پیروان و اطاعت کنندگان از مکتب اسلام. یعنی قبول و پذیرش ولایت محمد و ائمه هدی علیهم السلام .

اطاعت، گردن نهادن و تسلیم فرمان بودن است. در ذیل آیه 23 سوره شوری آمده است که : اصحاب هنگامی که آیه فوق نازل شد عرض کردند: ای رسول خدا، خویشان تو که مودت آنها بر ما واجب است چه کسانی اند ؟

فرمود : علی و فاطمه و دو فرزند آن دو . این سخن را سه بار تکرار فرمود(2) .

این سؤال اساسی مطرح است که آیا تنها دوست داشتن

1- 1 . شوری : 22 .
2- 2 . «تفسیر نمونه» 2/410 و411 به نقل از «احقاق الحق» .

و محبت می تواند بعنوان پاداش نبوت و اجر رسالت مطرح شود ؟ یا بحث در آیه محبتی است که همشأن و هموزن نبوت است . وقتی مزد رسالت با آنهمه اهمیت و عظمت مودت ذوی القربی قرار گرفته است پس مسأله فراتر از دوستی و نصرت است.

الگوهای حسنه:

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه هدی در قرآن کریم بعنوان سمبل و الگوی حسنه الهی برای ما مطرح شده اند از راههای مؤثر در تربیت ، معرفی الگوی مناسب می باشد و هر مقدار که الگو برجسته تر و کاملتر باشد قطعاً جاذبه بیشتری نیز به دنبال خواهد داشت . محبت به اهلبیت علیهم السلام یعنی الگوپذیری از آن بزرگواران، گرایش و علاقه ای که توأم با عمل بوده ، و در عین حال نجات بخش هم خواهد بود . بدون تردید هر مقدار افق محبت به خاندان رسول اکرم صلی الله علیه و آله همان طور که قرآن بیان فرموده بیشتر و همراه عمل خالصانه باشد انسان را از آلودگی ها دور خواهد کرد .

امام صادق علیه السلام می فرماید : « برای هر چیزی اساسی هست و اساس اسلام محبت ما اهلبیت علیهم السلام است »(1) .

در روایات فراوانی آمده است که دین « حب » است

1- 1 . «بحار» ، ج1، ص27/91 .

و « بغض » دوستی و حب نسبت به خدا و اولیاء الهی و دشمنی و بغض نسبت به دشمنان خدا که دشمنان قرآن و عترت هستند .

نکته دیگر اینکه محبت دارای مراتب است . در مرتبه ای انسان به جایی می رسد که دیگر خواسته های خود را نمی بیند، بلکه خواسته ها و آرزوهای محبوب برای او مطرح است . محب واقعی اهلبیت جز به رضایت آنان به چیز دیگری نمی اندیشد . هر کس به مرحله ای برسد که خواسته های خود را نادیده گیرد سعی خواهد کرد از آبشخور پاک تغذیه نماید . با پاکی و در چارچوب قرآن و عترت زندگی کند .

انسان در صورتی که در عقیده و عمل به خلوص و پاکی دست یافت و به تعبیر زیبای قرآن به « حیات طیبه » رسید، مرگ این انسان چون شهد و شربت شهادت شیرین خواهد بود « الا ومن مات علی حب آل محمد مات شهیداً » .

محبت همراه عمل:

در آیات الهی و کلمات معصومین علیهم السلام برای پیروان حق نشانه هایی ذکر گردیده است . مدعی ایمان بدون عمل صالح مؤمن نیست . شیعه دارای نشانه و علامتی است که با آن شناخته می شود. محمد بن عمر بن حنظله از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که فرمودند : «کسی که به زبان

اظهار پیروی و ولایت کند ولی در کارها و نشانه های ما با ما مخالفت ورزد از شیعیان ما نیست بلکه شیعه ما کسی است که با زبان و دلش با ما موافقت کند . از آثار و نشانه های ما پیروی کند و رفتارش رفتار ما باشد . این ها از پیروان ما هستند »(1) .

نشانه های دیگر:

در کلامی نورانی از امام صادق علیه السلام برای پیروان و شیعیان ائمه معصومین علیهم السلام دو نشانه مهم ذکر گردیده است . عن ابی عبداللّه علیه السلام : « واللّه ما شیعه علی علیه السلام الامن عفّ بطنه وفرجه وعمل لخالقه ورجا ثوابه وخاف عقابه » به خدا قسم شیعه علی نیست مگر آن کس که شکم و درون و دامن خود را از حرام باز دارد و برای آفریدگار خود عمل کند و به پاداش او امیدوار و از عذابش بترسد .

_ کسی که ادعای شیعه علی علیه السلام بودن را دارد در مسأله تجارت ، کسب و کار ، رفتار و اخلاق و ارتباط با دیگران، و همه شئون و . . . مراعات امر الهی و حدود احکام اسلامی را می نماید .

1- 1 . «بحار» ، ج65، ص164 .

حدیث چهارم: فضایل شیعیان:

اشاره

... فاطمه و زینب و ام کلثوم بنات موسی بن جعفر علیهم السلام ... عن فاطمه بنت رسول اللّه صلی الله علیه و آله قالت : سمعت رسول اللّه یقول : لما اسری بی الی السماء و دخلت الجنه فاذا انا بقصر من درّهٍ بیضاء مجوّفه وعلیها باب مکلل بالدّر والیاقوت وعلی الباب سترٌ فَرفعتُ رأسی فاذا مکتوب علی الباب « لا اله الاّ اللّه محمد رسول اللّه . علی ولی القوم » واذا مکتوب علی السّتر بخٍّ بخٍ من مثل شیعه علی فَدَخلتُهُ فاذا انا بقصر من عقیق احمر مجوف وعلیه بابٌ مِن فضّه مکلل بالزبرجد الاخضر واذا علی الباب ستر فَرَفعت رأسی فاذا مکتوب علی الباب « محمد رسول اللّه ، علی وصیّ المصطفی » واذا علی الستر مکتوب « بَشّر شیعهَ علی بطیب المولد » فَدَخلته فاذا انا بقصر من زمرد اخضر مجوف لم أر احسنَ منه ، وعلیه باب من یاقوت حمراء مکلله باللؤلؤ وعلی الباب ستر فَرَفعتُ رأسی فاذا مکتوب علی السّتر « شیعه علیٍّ هم الفائزون » .

فقلت : حبیبی جبرئیل لمن هذا ؟

فقال : یا محمد صلی الله علیه و آله لابن عمک ووصیّک علی بن ابی طالب علیه السلام یُحشر الناس کلّهم یوم القیامه حفاهً عراهً الا شیعه علی ویدعی الناس باسماء امهاتهم ما خلا شیعه علی علیه السلام ، فانهم یدعون باسماء ابائهم .

فقلت حبیبی جبرئیل وکیف ذاک ؟

قال : لانهم احبوا علیاً فطاب مولدهم(1) .

1- 1 . «بحار» ، ج68، ص76 _ 77 ؛ «عوالم»، ج21، ص325، حدیث 1 .

« هنگامی که در شب معراج مرا به آسمان بردند داخل بهشت شدم . در آنجا قصری از درّ سفید میان تهی دیدم که دارای دری بود . زینت شده با درّ و یاقوت و بر آن در پرده ای آویخته بود . سرم را بلند کردم دیدم بر در نوشته شده است : « لا اله الاّ اللّه محمد رسول اللّه . علی ولیّ القوم » .

خدایی جز خدای یگانه نیست محمد رسول خدا و علی ولیّ و صاحب اختیار مردم است .

و بر پرده نوشته بود . « مبارک باد . مبارک باد . بر کسانی که همانند شیعیان علی هستند » .

داخل شدم. در آنجا قصری از عقیق سرخ میان تهی دیدم که دری از نقره داشت که به زبرجد سبز زینت شده بود و بر آن در نیز پرده ای آویخته شده بود. سرم را بلند کردم . دیدم بر در نوشته شده است : « محمد رسول اللّه وعلی وصیّ المصطفی » محمد فرستاده خدا و علی وصی و جانشین مصطفی است .

و بر پرده نوشته شده بود « شیعیان علی را به پاک سرشتی و پاکی فرزندان بشارت بده » داخل شدم. قصری از زبرجد سبز میان خالی دیدم که بهتر از آن ندیده بودم . این قصر دری از یاقوت سرخ داشت که با مروارید زینت

شده بود و بر آن پرده ای آویخته بود . سرم را بلند کردم . دیدم بر پرده نوشته است: « شیعه علی هم الفائزون » شیعیان و پیروان راستین علی رستگارانند گفتم : «ای حبیب من جبرائیل این قصر از آن کیست ؟» گفت : «از آن پسر عمو و جانشین شما علی بن ابیطالب است . و همه ی مردم در روز قیامت برهنه پای و بی لباس محشور می گردند، جز شیعیان علی علیه السلام و همه ی مردم را به اسم مادرانشان صدا می زنند مگر شیعیان علی را که به اسم پدرانشان صدا زده می شوند .»

گفتم : «حبیب من ، جبرئیل : چرا چنین خواهد بود که شیعیان علی را به اسم پدرانشان صدا می زنند؟») گفت : «چون اینها علی را دوست می دارند . و لذا پاک سرشت و حلال زاده اند .»

واژه ی شیعه:

واژه ی شیعه جامعترین کلمه ای است که می شود گفت در بردارنده فرهنگ و ارزشهای الهی و اسلامی است. شیعه همان حزب معرفی شده در قرآن بعنوان « حزب اللّه » است . بعضی لغت شناسان می گویند موافقت و هماهنگی دو فرد یا گروه در عقیده و عمل بدون اینکه یکی تابع دیگری باشد را شیعه می گویند . یعنی همان جهت و هماهنگی که بین ایشان است . بعضی می گویند به معنای

پیروی و متابعت است و در تعبیرهای روایی معنای دوم مدّ نظر است و این معنا معروفتر نیز هست . هر کجا کلمه « شیعه » بطور مطلق به کار برده شود، منظور همان معنای متابعت و پیروی خواهد بود .

تشیع در عصر نبوی:

به عقیده ی امامیه و طبق صدها حدیث و نقل قطعی در کتب تاریخی معتبر مبدأ پیدایش تشیع عصر رسول اکرم صلی الله علیه و آله بوده است . بسیاری از مفسران در تفسیر آیه شریفه « إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولئِکَ هُمْ خَیْرُ الْبَرِیَّهِ »(1) .

این کلام پیامبر مکرم اسلام را آورده اند که فرمودند : « منظور از این آیه علی و شیعیان و پیروان اوست » .

مفسر معروف « سیوطی » در کتاب « درالمنثور » آورده است که جابر بن عبداللّه انصاری صحابی معروف نقل می کند : « در خدمت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بودیم که علی علیه السلام به سوی ما آمد. هنگامی که چشم پیامبر صلی الله علیه و آله به او افتاد فرمود : « والذی نفسی بیده انّ هذا وشیعته لهم الفائزون یوم القیامه » سوگند به کسی که جانم در « دست قدرت اوست او و شیعیانش رستگاران روز قیامت هستند » سپس آیه

1- 1 . بینه ، 7 .

« إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولئِکَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيِّهِ » نازل شد و بعد از آن هنگامی که علی علیه السلام به مجلس اصحاب پیامبر می آمد آنها می گفتند : « جاء خير البريه » بهترين مخلوقات خدا آمد .(1)

شجره طیبه:

شیعه طبق دستور خدا و نص صریح آیات و بدست مبارک بنی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله وسلم شکل گرفت این شجره طیبه با بصیرت و روشن بینی و تغذیه از وحی روز به روز نیز پیشرفت نموده است عقیده ی شیعه جز آنچه در قرآن و سنت آمده چیز دیگری نیست . عقیده ی شیعه این است که امامت و ولایت از شئون الهی است و غیر خدا حق دخالت در این شأن را ندارد او بر این نکته اصرار دارد که نصب جانشین هادیان و رهبران جامعه اسلامی چون انبیاء و معصومین علیهم السلام با خداست . (2)

رسولخدا صلی الله علیه و آله وسلم در ترسیم این شجره طیبه می فرماید: «انا شجره وفاطمه فرعها وعلی لقاحها والحسن والحسین ثمارها و محبوهم مِن امّتی ورقها»(3) من درخت طوبی نبوت

1- 1 . «الدر المنثور»، ج6 / ص379 .
2- 2 . ر.ک: «فرق الشیعه» نوبختی، «مقالات اسلامیین» مقدمه ج1، ص11 و«شیعه در اسلام» علامه طباطبائی رضی الله عنه .
3- 3 . «امالی» شیخ طوسی، ص18 و «امالی» شیخ مفید، ص245.

هستم و فاطمه فرع و شاخه آن و علی مایه لقاح (و باردهی) آن و حسن و حسین علیهماالسلام ثمره و میوه های آن و دوستان ایشان از میان امّتم به منزله برگهای این درخت هستند.

حدیث پنجم: پاکی و طهارت امام حسین علیه السلام :

. . . عن فاطمه بنت موسی بن جعفر علیه السلام . . . عن صفیه بنت عبد المطلب قالت :

لما سقط الحسین علیه السلام من بطن امه وکنت ولیّتها قال النبی صلی الله علیه و آله : « یا عمه هَلّمی الیَّ ابنی . فقلت : یا رسول اللّه صلی الله علیه و آله : انا لم نُنَظفْه بعدُ فقال صلی الله علیه و آله : یا عمّه انت تنظفیه ؟ انّ اللّه تبارک وتعالی قد نظفه وطَهَّرهُ .(1)

از صفیه (عمه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله) نقل شده است : « آنگاه که امام حسین علیه السلام از مادر متولد شد من پرستاری کودک را به عهده داشتم . پیامبر خدا فرمود : «عمه ، فرزندم را برای من بیاور.» گفتم: «ای رسول خدا صلی الله علیه و آله ، ما او را بعد از تولد شستشو نداده ایم .» فرمود : «ای خواهر پدر [عمه] تو می خواهی او را پاکیزه گردانی ؟ بدرستی که خدای تبارک و تعالی او را پاکیزه کرده و مطهر قرار داده است .»

1- 1 . «امالی» ، شیخ صدوق، ص 117 ، «بحار» ج 43 / 243 .

حدیث ششم: قم دیار شیعیان:

اشاره

طبق نقل تاریخ حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام در هجرت خود به همراه عده ای از خاندان نبوت به سوی مرو در بین راه در ساوه بیمار شد. ناگفته نماند عده ای بر این عقیده اند که کاروانی که حضرت در میان ایشان بود مورد حمله و قتل و غارت اطرافیان خلیفه قرار گرفت و حضرت در این حمله حادثه دیدند. به هر حال پس از اینکه حال حضرت نامساعد گردید به همراهانش فرمود : مرا به قم ببرید زیرا از پدرم شنیدم که فرمودند : « قم مرکز شیعیان ما می باشد . »(1)

مرکز انتشار تشیّع:

حضرت امام خمینی رحمه الله نکته ی بسیار با اهمیتی را درباره قم بیان می فرمایند و آن «انتشار تشیّع از قم» است. در این زمینه نمونه بودن قم، و نمونه ماندن قم و حفظ و گسترش پایگاهی که محل انتشار تشیّع است در خور توجّه است. لذا شایسته است فرهنگ بانان به این مورد به عنوان یک اصل توجّه کنند و در شکوفایی هرچه بیشتر آن کوشا باشند. امام می فرماید:

«من خوشحالم که بعد از سال های طولانی در میان شما

1- 1 . «فروغی از کوثر»، ص52، به نقل از «ودیعه ال محمد صلی الله علیه و آله » .

رفقا جوانان _ هستم. من همیشه در فکر ایران و در فکر وطن خودم _ قم _ بودم و هستم و دعاگویم. شما می دانید که قم مرکز تشیّع از زمان حضرت صادق علیه السلام _ حدود آن زمان _ مرکز تشیّع بوده است و از قم، تشیّع به سایر جاها رفته است. علم هم از قم به جاهای دیگر منتشر شده است و بحمداللّه شجاعت و زحمت در راه اسلام و فداکاری هم از قم منتشر شد. قم، مرکز همه برکات است. خدا شماها _ قمی ها _ را برای ما حفظ کند».(1)

قم سرزمین مقدس:

شهر قم از جمله ی دیار پاکی است که در قاموس نورانی اهلبیت علیهم السلام از آن به عظمت و بزرگی یاد شده است . مهمترین دلیل این یادکرد و ذکر خیر این است که قم در همیشه دوران مرکز نشر فرهنگ و معارف اهلبیت علیهم السلام بوده است. خاک پاک این سرزمین، مهد تربیت صدها تن از رجال بزرگ در عرصه های فقه ، حدیث ، تفسیر ، حکمت و فلسفه ، سیاست ، تقوا، اخلاق و دین باوری بوده است .

با دقت فراوان می توان به این نکته پی برد که این فضایل و عنایت ویژه به برکت وجود حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام می باشد که آن نجمه ی آسمان ولایت در دیار عاشقان

1- 1 . «صحیفه امام»، ج6، ص411، (سخنرانی 5/1/1358)، قم.

امامت قم طلوع و اجلال نزول کرد . پس از هجرت کریمه ی اهلبیت به قم این شهر مرکز منسجمی شد برای دین باوران ، و هزاران طالب علم، معرفت و حقیقت که از سراسر ایران بلکه جهان برای کسب معارف به این شهر هجرت کردند . از برکات وجود این بانوی مکرم است که قم منبع فیاض علم و معرفت گردیده و فیضیه ها در این شهر پا گرفت .

قم خاستگاه انقلابی بزرگ:

حرم اهلبیت قم و مردمان دین باورش با پرتوافشانی بارگاه ملکوتی بی بی دو عالم حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام و رجال الهی اش که تربیت یافتگان مکتب امام صادق علیه السلام در فیضیه بودند در قرن اخیر انقلابی عظیم را رقم زدند . رهبری این نظام و انقلاب عظیم اسلامی را مرجعیت همیشه بیدار شیعه عهده دار بود . مرجعیتی که با سابقه ی بیش از هزار ساله ی خود در طول تاریخ ملجاء و پناهگاه امت اسلام بوده است .

در مبارزات دوران معاصر قم به مثابه پیشتاز و دارای فرهنگ با ارزش علوی مورد شناسایی قرار می گیرد.

امام خمینی رضی الله عنه که سر سلسله نهضت اسلامی ملت ایران است با کمال افتخار اعلام می دارد: «من مفتخرم که در قم هستم. من 15 سال _ یا قدری بیشتر _ از شما [مردم

قم] دور بودم، لکن دلم اینجا بود. با شما بودم، شما غیرتمندان شما پاک جوانان، سرمشق همه شدید.»(1)

حرم اهلبیت علیهم السلام :

امام خمینی قم را حرم اهل بیت علیهم السلام و مرکز علم و تقوا معرفی کرده می فرماید:

بسم اللّه الرحمن الرحیم

«قم، حرم اهل بیت است. قم، مرکز علم است. قم، مرکز تقواست. قم مرکز شهادت و شهامت است. از قم، علم به همه جهان صادر شده است و می شود و از قم، شهامت به همه جا صادر می شود. قم، شهری است که در آن ایمان و علم و تقوا پرورش یافته. از آن وقتی که قم بوده، قم از زمان ائمه اطهار علیهم السلام مورد توجّه اسلام بوده است. از قم، تقوا، شجاعت، شهامت و همه فضائل به همه جا صادر می شود و صادر خواهد شد. علمایی که در قم من ادراک کرده ام کسانی بودند که در دنیا نمونه بودند، در علم و در تقوا. من امیدوارم که ادامه پیدا کند این علم و تقوا در شهر شما تا زمان ظهور امام زمان علیه السلام . من هر جا باشم، قمی هستم و به قم افتخار می کنم. دل من پیش قم است و قمی، و دل من پیش همه اهل تقوا و همه کسانی است که به اسلام خدمت

1- 1 . سخنرانی امام رحمه الله 10/12/57 پس از ورود به قم در مدرسه فیضیه.

می کنند. من گرچه از قم، مع الأسف، تا یک مقداری دور هستم؛ لکن به حسب قلب، نزدیکم. از شما جوان های عزیز تشکر می کنم که آمده اید و در این جای تنگ و تاریک و پر زحمت نشستید و من هم بیش از این نمی توانم تصدیع بدهم و از شما ملتمس دعا هستم؛ چنان چه خودم دعاگوی همه هستم و سلامت و سعادت همه مسلمین جهان را و شما برادران عزیز را از خدای تبارک و تعالی خواستارم. سلام من را به اهل قم برسانید و از همه شما امیدوارم که این نهضت را به آخر برسانید و ان شاء اللّه، اسلام را به همه معنا و همه جا پیاده کنید. و السلام علیکم و رحمه اللّه و برکاته. (1)

برتری برخی زمانها و مکان ها:

زمانها و مکان ها بخاطر مکان و یا زمان بودن ذاتا هیچ امتیازی بر یکدیگر ندارند؛ ولی برخی از زمانها و مکانها از ارزش ویژه ای برخوردارند . مثلاً شب قدر به تعبیر قران کریم حداقل « از هزار ماه بهتر است » زیرا ظرف نزول کلام الهی است . در آیات بسیاری خداوند عالم به برخی زمانها قسم یاد می کند ، « والعصر » « والفجر » « ولیال عشرٍ» و... .

درباره سرزمینها نیز با ملاحظه بسیاری از آیات به دست

1- 1 . «صحیفه امام»، ج13، ص165.

می آید که برخی از مکان ها بخاطر حوادث مهمی که در آنها اتفاق افتاده مبارک بوده و برتری خاصی دارند. ابتدا برای روشن شدن بیشتر بحث بعضی آیات این بخش را می آوریم .

1 _ « « إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِی بِبَكَّةَ مُبَارَكاً وَهُدیً لِلْعَالَمِينَ » . نخستین خانه ای که برای [عبادت و بندگی [مردمان نهاده شد آن است که در مکه است که مبارک و مایه هدایت و راهنمای جهانیان است » .(1)

2 _ « « وَقُل رَبِّ أَنزِلْنِی مُنزَلاً مُّبَارَكاً وَأَنتَ خَيْرُ الْمُنزِلِينَ » . و بگو پروردگارا مرا به منزلی که مبارک است فرود آر و تو بهترین منزل دهندگان یا میزبان هستی » .(2)

3 _ « « إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُویً » . چون پرودگار او « حضرت موسی علیه السلام » را در وادی مقدس طُوی ندا داد » .(3)

4 _ « « سُبْحَانَ الَّذِی أَسْرَی بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَی الْمَسْجِدِ الْأَقْصَی الَّذِی بَارَكْنَا حَوْلَهُ » . پاک و منزه است خدایی که بنده اش را در شبی از مسجد الحرام تا مسجد الاقصی که پیرامونش را برکت بخشید .
سیر و حرکت

1- 1 . ال عمران / 96 .
2- 2 . مؤمنون / 29 .
3- 3 . نازعات / 16 . تعبیر « بالواد المقدس طوی » در سوره طه / 12 هم آمده است .

داد » .(1)

علاوه بر آیاتی که اشاره شد، در روایات نیز به این موضوع پرداخته شده است .

« پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هنگامی که از سرزمین « ثمود » می گذشت ، فرمود : داخل نشوید در سرزمین هایی که صاحبان آنها به خود ظلم کردند تا شما نیز همانند آنها به مصیبت مبتلا نگردید ».(2)

نقل است که پس از رحلت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و دفن حضرت، مردم به جهت تبرک از خاک قبر آن حضرت بر می داشتند و با خود می بردند . . .(3)

کربلا و شرافت تربت امام حسین علیه السلام :

تربت پاک کربلا به علت در برداشتن جسد فرزند پیامبر و حبیب خدا حضرت سیدالشهداء و سایر شهداء دارای فضیلت و ارزش بسیاری است . اگر ائمه هدی علیهم السلام هم امر به سجود بر تربت سیدالشهداء کرده اند به این لحاظ است که اسراری در آن نهفته است این خاک یادآورد فداکاری ها ، ایثار ، ایمان ، صداقت و اخلاص امام حسین علیه السلام و یاران با وفایش می باشد(4) .

1- 1 . اسراء / 1 .
2- 2 . «صحیح بخاری» ج 6 / 7 .
3- 3 . «وفاء الوفاء» ج 1 / 52 .
4- 4 . برای کسب اطلاعات بیشتر به کتاب « سیرتنا و سنتنا » نوشته علامه امینی رضوان اللّه علیه مراجعه کنید .

حدیثی زیبا و شنیدنی:

مرحوم شیخ جلیل القدر «ابن فهد حلی» در کتاب «عده الداعی» نقل می کند: امام صادق علیه السلام بیمار شدند، دستور دادند، اجیری برای «دعا» گرفتند و به کربلا فرستادند که برای حضرت کنار قبر سید الشهداء علیه السلام دعا کند.

امام هادی علیه السلام هم برای شفای خودشان به همین طریق دستور دادند.

وقتی اجیر امام صادق علیه السلام گفت: «سید الشهداء امام واجب الاطاعه و امام صادق هم همین طور، پس چرا کربلا بروم؟» امام صادق علیه السلام فرمود: «خداوند زمینهای ممتازی دارد که در آن ها دعا مستجاب می شود.» امام هادی علیه السلام فرمود: «خداوند بقعه هایی دارد که دوست دارد در آن بقعه ها دعا شود و کربلا یکی از آن بقعه هاست».(1)

_ ایثار، ایمان و از خودگذشتگی امام حسین علیه السلام و یاران باوفایش و حماسه عظیم و کارسترگی که در روز عاشورا انجام دادند، کربلا را مورد توجّه و کانون معنویت و عرفان و خداخواهی قرار داد، با حماسه بی نظیر روز عاشورا و در عرض چند ساعت امام حسین علیه السلام و یاران با وفایش بنایی

1- 1 . عده الداعی، 49 _ 48.

را به وجود آوردند که آئین حیات بخش اسلام عزیز را که در طی بیست و سه سال زحمت پیامبر فراهم آمده بود حفظ کرد. با شهادت امام حسین علیه السلام کربلا ارزش و قداست عرشی پیدا کرد و بر کعبه برتری یافت و تربتش شفای هر درد و ایمن کننده از هر ترس است.

مسافرت:

مسافرت و گردش در روی زمین برای دیدن مظاهر قدرت الهی خواست طبیعی و غریزی هر انسانی است. و لکن این هنر اسلام عزیز است که با جامعیّت برنامه و دقیق و ظریف بودن آن عالی ترین فرهنگ را برای این خواست طبیعی ارائه داده و از آن برای رشد، ترقی و تربیت بشر سود می جوید.

مسافرت در برنامه های دینی نه تنها مورد تأئید و تاکید است بلکه با عنایت به غنای فرهنگ اسلام و فراگیر بودن آن مسافرت رنگ و بوی الهی به خود گرفته است و احکام خاص خود را دارد. دین مبین اسلام مسافرت را برای دور شدن از مسائل و مشکلات روزمره زندگی و برای سرگرمی و لهو و لعب نمی داند؛ بلکه سفر را راهی برای تقویت روح ایمان، توکل، صبر، عبرت آموزی انتقال فرهنگ سالم و صحیح، دیدن عظمت آثار الهی، و بالاخره برای بیداری دل و جان بشری می داند.

متأسفانه این مقوله نیز مانند دیگر مسائل به دست افراد ناآشنا تفسیر گردیده است عده ای گمان می کنند مسافرت و سفر موقعیتی است برای فرار از مسئولیت ها و پناه بردن و دست زدن به اعمالی که مصداق لهو و لعبند. این افت بزرگی است که دامن بسیاری از سیاحان، گردشگران و حتی افراد عادی دیگر را گرفته است.

امت و ملتی که از طریق هجرت و مسافرت بهره های عظیمی نصیبش شده است زیبنده نیست به این امر مهم و دستور اسلامی بی توجهی کرد و خود را از برکات آن محروم نماید.

مسافرت در فرهنگ اسلام مقدمه ای است برای زدودن غبار غفلت، بیناشدن دلها و شنوا شدن گوشها... .

سفر و مسافرت در مکتب ما یک کار کاملاً معنوی و روحانی است که برای تربیت روح آدمی نیز تأثیر فوق العاده ای دارد.

مگر غیر از اینست که حج که نشان دهنده عظمت و شکوه امت اسلامی است و بعنوان قیامت صغری مطرح است یک هجرت و مسافرت است. این سفر معنوی برای رسیدن به درجات قرب الهی و وارد شدن به خانه خدا پایه گذاری شده است.

سیر و سفر در قرآن:

قرآن کریم که کتاب هدایت و سعادت بشر است در آیات بسیاری به سیر و سفر پرداخته است. نکته ظریف و جالب اینکه در هفت مورد از آیات الهی خداوند متعال دستور داده به سیر در روی زمین «سیروا فی الارض» و در هفت مورد نیز همراه با سئوال و ایجاد انگیزه که آیا مسافرت نکرده اند، آیا ندیده اند به موضوع می پردازد.

مطلب دقیق تر اینکه در همه این موارد جز یکی دو مورد که هدف از گردش در زمین را مطالعه اسرار آفرینش بیان می کند در موارد دیگر هدف از سیر و گردش در زمین برای عبرت آموزی و پندگرفتن می باشد.

با نگاهی هر چند گذرا به آیات قرآن پیرامون مسافرت به نتایج ذیل دست می یابیم.

_ مسافرت در روی زمین برای مطالعه اسرار آفرینش و دیدن عظمت الهی.

_ درس آموزی از عاقبت انسانهای دروغگو.

_ موجب بیداری دلهای بیمار و انسانهای لجوج و عنود. _ وبالاخره حکمت و فلسفه گردش در زمین زنده شدن دلها، و بصیرت یافتن انسانها است و... .

آداب سفر:

1_ هرگاه مسافر خواست سوار مرکب شود و حرکت کند، بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید.

ص: 69

2_ در حفظ و نگه داری نفقه و خرجی و اشیاء خود کوشا باشد.

3_ رفقا و همسفران خود را یاری کرده حوائجشان را در صورت امکان برآورده سازد مخصوصا همسفران ضعیف و سالمند.

4_ با همقطاران خود مسافرت نماید که در انفاق و خرج کردن مانند او هستند.

5_ اخلاق خود را نیکو کند و حلم را زینت خودش قرار دهد با دیگران به صبر و حوصله برخورد نماید.

6_ همراه خود به اندازه لازم توشه سفر بردارد.

7_ آنچه خیلی مهم است _ در سفر محافظت بر نمازهای فریضه است.

8_ قبل از حرکت غسل سفر نماید.

9_ قبل از حرکت صدقه بدهد.

10_ دعاهای وارده را بخواند. از خواندن آیه الکرسی غفلت ننماید.

11_ همسفری خوب برای خود انتخاب نماید؛ زیرا از مسافرت به تنهایی نهی شده است.

12_ به میزانی که مقدور است برای زن و فرزند و اقوام از سفر سوغات بیاورد.

13_ سفر را زیاد طولانی نکند؛ زیرا علاوه بر هزینه مالی موجب خستگی شده شخص را کم حوصله نموده بر

اخلاق و رفتار او تأثیر می گذارد.

14_ اهداف خود را و مسافرت، تعیین کند بدون برنامه ریزی مسافرت نماید. معلوم کند آیا سفر تجارتی است برای کسب کمالات معنوی و یا برای تفریح و تفرج مسافرت می رود.

15_ از مسافرتهایی که می ترسد به دین و اخلاق او صدمه بزند بپرهیزد.

16_ قبل از سفر دیگران را حداقل نزدیکان را در جریان قرار بدهد.

17_ در مسافرت از راز و نیاز با خدا بویژه دعا کردن غفلت ننماید که استجابت دعای مسافر بشارت داده شده است.

18_ قبل از حرکت با فرزندان وداع نماید. دیگران هم او را بدرقه نمایند. آمده است که در ماجرای تبعید حضرت اباذر، امام حسن امام حسین علیهماالسلام و عقیل و عبداللّه بن جعفر و عمّار او را بدرقه کردند.

19_ قبل از حرکت از وسیله ی سفر، راهی که می خواهد برود شهری که قصد مسافرت به آن را دارد اطلاع کسب کند.

20_ از به همراه داشتن وسایل ایمنی، و موردنیاز بهداشتی [مانند کمکهای اولیه] غفلت ننماید.

21_ در هنگام مسافرت با برادران خود ارتباط داشته

باشد مثلاً نام بنویسد یا با تلفن و وسایل دیگر آنان را با خبر سازد.

در برخی روایات برای بعد از سفر نیز آدابی ذکر شده است از جمله:

1_ پس از اتمام سفر شخص زود به سوی خانه و خانواده برگردد.

2_ پس از انجام مسافرت ولیمه بدهد و مهمانی برگزار نماید.

3_ هر چه از خوبی و یا بدی دیده بازگو ننماید.

4_ بعد از مسافرت [بشکرانه ی سلامت] دو رکعت نماز خوانده سجده کند و صدبار شک خدای را بر زبان جاری سازد.

زیارت:

زیارت از ریشه ی «زَوْر» گرفته شده. بمعنای میل و عدول کردن از چیزی به چیز دیگر.

وقتی به دیدار و زیارت کسی می رویم یعنی از غیر او روی بر می گردانیم و به سوی زیارت شونده میل می کنیم.

امروزه در فرهنگ ما زیارت این واژه مقدس دارای معنایی است دقیق و عمیق و راهی است به حریم دوست بدین سان زیارت توجه به روحانیت و معنویت است.

زائر با رفتن به زیات اولیا خدا خود را از عالم ماده و

طبیعت جدا کرده و با حضور در مشاهد شرفه از انوار پاک خوبان و مقربان درگاه ربوبی بهره می گیرد.

زیارت اعلام یک نوع عرفان، محبت، وفاداری صادقانه و رابطه عمیق معنوی با نمایندگان خدا در روی زمین است.

زائر با قرار گرفتن در کنار قبور پاکان جان و روح خود را صفا داده از کجی ها، زشتیها و آفتهای گوناگون دور می کند.

زیارت سفری است که مرکب راهوار آن دل های شیفته و شیدا بوده و ارمغان این سفر بی همتا نیز نور، معنویت، عرفان و احساس آرامش روح و جان آدمی خواهد بود.

زائران با قرار گرفتن در کنار قبوری که آفتابی از آسمان علم، اخلاق، فضیلت. پاکی و صداقت را در خود جای داده دل خود را چون آینه ای صاف محل تابش نور معنویت می سازد زائر با زیارت شنونده عهد و پیمان می بندد و پیمان خود را با تکرار زیارت تجدید کرده سرود استقامت می خواند.

زیارت و برخی آثار آن:

زیارت دارای آثار و برکات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اخلاقی و تربیتی فراوانی است، از مهمترین برکات زیارت تقرب و نزدیکی است که زائر نسبت به پروردگار عالم پیدا می کند _ زیرا عنصر اصلی همه زیارتهای

وارده در حق پیامبر و ائمّه هدی علیهم السلام و اولیاء الهی عرفان و معرفت است، کلیه زیارتها با تکبیر، تقدیس، حمد و ذکر الهی شروع می شود یعنی زیارت موجب استحکام و پیوند عمیق معنوی زائر با خدای خویش است.

نکته دیگر اینکه زیارت موجب روحیه زهد و بی رغبتی نسبت به دنیا و مادیات گردیده انسان را از بسیاری تعلقات دست و پاگیر رهایی می بخشد.

زیارت قلب زائر را رقیق و اشک خوف و شوق از دیدگانش جاری می سازد.

اگر می بینیم بزرگان نسبت به مسأله زیارت عنایت خاص داشته اند به دین لحاظ است که آثار زیارت تنها فردی نبوده بلکه زیارت اولیاء الهی یکی از راههای برخورد با غاصبان حق معصومین علیهم السلام نیز بوده است.

زیارت قبور مطهر امامان معصوم که برای برقراری عدالت در جامعه متحمل سخت ترین مصائب و مشکلات شده و بالاخره در این راه شربت شهادت نوشیدند بحدی مؤثر بود که خلفای جور عباسی و اموی تحمل همین زیارتهای ساده را هم نداشتند: و حتی در بسیاری موارد تصمیم به تخریب مراقد مطهر ائمّه گرفتند.

از جمله بهره های عظیم و برکات زیارت آثار فرهنگی و اجتماعی آن است دوستداران اهلبیت علیهم السلام در مناسبتهای مختلف و ایام زیارتی با رفتن به مشاهد مشرفه و مکانهای

مقدس همایش دینی، فرهنگی و اجتماعی را تجربه می کنند این زیارتها با توجه به آداب و آئین خاصی که دارد. موجب می شود زائر علاوه بر تمرین نظم، همراهی، حیات اجتماعی، پاکی و صداقت دل را آینه عرفان، اخلاص و اخلاق نماید.

در نتیجه با عنایت باینکه مهمترین رکن و عنصر اساسی زیارت معرفت و عرفان است ره آورد آن کسب معرفت و موجب دست یابی به عرفان همراه محبت خواهد بود.

مرور هر یک از زیارتنامه های وارد شده که مملو از معارف بلند آسمانی است زائر را مهمان سفره معنوی توحید، خداشناسی، پیامبرشناسی، امام شناسی و... شناخت مبدأ، معاد و اخلاق می سازد _ زیارت در مکتب ما معجونی از علم، عرفان، عبادت، سیاست، اخلاق و تربیت است.

آداب زیارت:

آداب زیارت:(1):

دین مبین اسلام برای همه بخشهای زندگی بشر برنامه ای جامع و دقیق ارائه داده است.

برای انجام هر کاری هم آداب خاصی درنظر گرفته است. در این بخش به بعضی از آداب زیارت اشاره

1- 1 . با استفاده از «مفاتیح الجنان»، ص615، با تفاوت و اضافاتی.

می شود. امیدواریم با رعایت آنها در کسب بهره معنوی توفیق بیشتری بیابیم.

1_ لازم است زائر قبل از آنکه از خانه خارج شود غسل زیارت کرده با لباس و بدنی نظیف و پاکیزه وارد مشاهد مشرفه گردد.

2_ پوشیدن جامه های پاک و تمییز و نو خوب است رنگ لباس سفید باشد.

3_ از سخنان بی مورد و بیهوده، لغو، دعوا و مجادله با دیگران بپرهیزد.

4_ هنگام رفتن بسوی روضه مقدسه گامها را کوتاه برداشته با آرامش، وقار و خضوع و خشوع در حالی که سر به زیر انداخته حرکت نماید از نگاه کردن به بالا و اطراف خود [که موجب حواس پرتی می شود] بپرهیزد.

6_ خود را معطر نماید بجز در زیارت امام حسین علیه السلام .

7_ زبان به ذکر تکبیر، تحمید، تسبیح، تهلیل و تمجید مشغول کردن، و دهان خود را به صلوات فرستادن بر محمّد و آل محمّد علیهم السلام معطر کند.

8_ خواندن اذن دخول و سعی در تحصیل و بدست آوردن رقت قلب و خضوع و شکستگی خاطر به وسیله تصور و فکر در عظمت و جلالت قدر صاحب آن مرقد... .

9_ بوسیدن عتبه عالیه و آستانه مبارکه یعنی قبل از ورود درگاه حرم مطهر را بوسیده ابراز احترام نماید.

10_ مقدم داشتن پای راست در وقت داخل شدن و مقدم داشتن پای چپ هنگام بیرون آمدن از حرم.

11_ رفتن به کنار ضریح مطهر به نحوی که خود را بتواند به آن بچسباند [در صورت امکان].

محدث قمی رضی الله عنه می فرماید: «نزدیک شدن و چسبیدن به ضریح و بوسیدن آن وارد شده است.

12_ در وقت زیارت پشت به قبله و رو به قبر منور ایستادن، و ظاهرا این ادب مختص معصوم علیه السلام است. و پس از خواندن زیارت گونه راست را بر ضریح بگذارد و به حال تضرع دعا کند.

13_ سعی کند زیارت نامه را در حال ایستاده بخواند مگر عذری چون ضعف، درد کمر و... داشته باشد.

14_ خواندن زیارتنامه های وارد شده از ائمّه هدی علیهم السلام ترک خواندن زیارت های مخترعه که بعضی از بیخردان از عوام آن را با بعضی از زیارت نامه ها تلفیق کرده و نادانان را به آن مشغول ساخته اند.

15_ بجای آوردن نماز زیارت و کمترین حد آن دو رکعت است.

16_ بلند نکردن صدای خود وقت دعا و زیارت.

17_ توبه و استغفار نمودن به جهت گناهان و بهتر کردن حال، کردار و گفتار خود بعد از فراغت از زیارت.

18_ انفاق و احسان بر فقراء، مجاورین، مساکین شهر که

امام علیه السلام در آن شهر مدفون است و این افراد مستمند از دیگران درخواست نمی کنند بویژه سادات و اهل علم و... نیازمند.

19_ پس از زیارت و بجای آوردن اعمال در بیرون رفتن از حرم تعجیل کند... محدث قمی آورده اند که شهید می فرماید: «وقتی که زنها می خواهند زیارت کنند بایست که خود را جدا کنند از مردان و تنها زیارت کنند، [بحمد اللّه این مسأله در کشور ما بخصوص پس از انقلاب شکوهمند اسلامی به بهترین شکل ممکن صورت می گیرد] و اگر در شب زیارت کنند اولی است [برای اینکه شناخته نشوند] و... .

از این کلمات معلوم شد قبح و زشتی آنچه متعارف شده که برخی زنها به اسم تشرف به زیارت خود را آرایش نموده و با لباسهای نفیس از خانه بیرون می آیند و در اماکن عمومی و حتی حرمهای مطهره دیده می شوند.

20_ سزاوار است وقتی که زوار بسیار است کسانی که سبقت به ضریح گرفته اند تخفیف دهند [کمتر کنار ضریح بایستند] زیارت را و بیرون روند تا دیگران نیز مثل آنها به قرب [نزدیک] ضریح فایز گردند و دست رسی یابند.

زیارت کریمه:

1_ رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: مَن زارنی او زار احدا من

ذرّیتی زرتُه یوم القیامه فانقذتُهُ من اهوالها.(1) کسی که مرا زیارت کند یا یکی از فرزندان مرا زیارت نماید روز قیامت به دیدارش خواهم رفت و او را از ترس و خطرهای روز قیامت نجات خواهم داد.

از جمله سادات جلیله که درباره زیارتش از ائمّه هدی علیهم السلام روایت فراوان به همراه زیارتنامه آمده است حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام است.

امامان معصوم بارها پیروان و شیعیان را به زیارت کریمه اهلبیت علیهم السلام ترغیب و توصیه فرموده و برای این زیارات اجر و پاداش گرانبهایی چون بهشتِ خدا بشارت داده اند.

2_ امام صادق علیه السلام فرمود: «انّ للّه حَرَما و هو مکه و للرسول حرما و هو المدینه و لامیرالمؤمنین حَرَما وهو الکوفه ولنا حرما وهُو قم و ستدفن فیها امرأه من ولدی تُسمّی فاطمه من زارها وجبت له الجنّه»(2) برای خدا حرمی است و آن مکه است و برای پیامبر خدا حرمی است و آن مدینه است و برای امیر المؤمنین حرمی است و آن کوفه است و برای ما [اهلبیت] حرمی است و آن شهر قم است و بزودی زنی از فرزندان من در قم دفن می شود که نامش فاطمه است؛ هر کس او را زیارت کند بهشت رفتن برای او واجب و لازم

1- 1 . «کامل الزیارات»، ص11.
2- 2 . «بحار»، ج102، ص267.

خواهد شد.

مرحوم علامه مجلسی آورده اند که راوی گفت این روایت قبل از ولادت امام هفتم علیه السلام صادر شده است و این دلیلی است روشن بر اینکه دفن شدن حضرت فاطمه معصومه علیهاالسلام در قم جزء اسرار غیبی و الهی بوده است که امام علیه السلام از آن خبر داده اند.

3_ امام جواد علیه السلام فرمود: «مَن زار قبر عمّتی بقم فله الجنّه»(1) کسی که قبر عمه ام [فاطمه معصومه علیهاالسلام] را در قم زیارت کند سزاوار بهشت خواهد بود.

بدون تردید آنچه موجب این همه فضیلت و ثواب برای زائر می شود یک سفر ساده و ظاهری و طی مسافت بین دو مکان نیست حاصل شدن اهداف زیارت که یافتن عرفان، معرفت، ره توشه گرفتن برای زندگی، برگزیدن بهترین مخلوقات خدا بعنوان اسوه و الگو صفا و جلا دادن روح و جان آدمی است که موجب این همه ارج و قرب می گردد.

چنانچه امام رضا علیه السلام درباره زیارت خواهر گرامی اش فرمودند: «من زارها عارفا بحقّها فله الجنّه»(2) کسی که [خواهرم فاطمه معصومه] را زیارت کند در حالی که به حق او معرفت داشته باشد شایسته و سزاوار بهشت است.

1- 1 . «بحار»، ج102، ص265.
2- 2 . «همان»، ص266.

ص: 81

متن زیارتنامه با سند :

« حَدَّثَ عَلِیُّ بْنُ اِبْراهیمَ عَنْ اَبیهِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ عَلیِّ بْنِ مُوسی الرِّضا عَلَیْهُما السَّلامُ ، قالَ : قالَ : یا سَعْدُ ، عِنْدَکُمْ لَنا قَبْرٌ ! قُلْتُ : جُعِلْتُ فِداکَ ، قَبْرُ فاطِمَهَ بِنْتِ مُوسی عَلَیْهُما السَّلامُ ! قالَ : نَعَمْ ، مَنْ زارَها عارِفا بِحَقِّها فَلَهُ الْجَنَّهُ . فَاِذا رَأَیْتَ الْقَبْرَ فَقُمْ عِنْدَ رَأْسِها مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَهِ ، فَکَبِّرْ اَرْبَعا وَثَلاثینَ تَکْبیرَهً وَسَبِّحْ ثَلاثا وَثَلاثینَ تَسْبیحَهً وَاحْمِدِ اللّه ثَلاثا وَثَلاثینَ تَحْمیدَهً ، ثُمَّ قُلْ :

« اَلسَّلامُ عَلی آدَمَ صِفْوَهِ اللّه ِ ، اَلسَّلامُ عَلی نُوحٍ نَبِیِّ اللّه ِ اَلسَّلامُ عَلی اِبْراهیمَ خَلیلِ اللّه ِ ، اَلسَّلامُ عَلی مُوسی کَلیمِ اللّه ِ ، اَلسَّلامُ عَلی عِیسی رُوحِ اللّه ِ .

ترجمه زیارتنامه :

علی بن ابراهیم از پدرش از سعد از امام علی بن موسی الرّضا علیهماالسلام نقل می کند که فرمود : ای سعد ! ما نزد شما قبری داریم ! عرض کردم فدایت شوم ، قبر فاطمه دختر امام موسی علیهماالسلام را می فرمایی ؟ فرمود : آری ، هر که او را با معرفت زیارت کند بهشت سزاوار اوست . هرگاه (به حرم مشرف شده و) قبر را دیدی نزد(1) سر (حضرت) رو بقبله

1- 1 . مقصود از روایت این است که در شمال ضریح مطهر رو به قبله ، نزد سر حضرت بایستند ، (نه بالای سر و غرب ضریح مطهر) ، چنانچه سیره عملی بزرگانی چون حضرت امام خمینی رحمه الله و آیه اللّه حاج شیخ مرتضی حایری رحمه الله و برخی بزرگان دیگر این معنا را تأیید می نماید .

بایست و سی و چهار مرتبه « اَللّهُ اَکْبَرُ » و سی و سه مرتبه « سُبْحانَ اللّهِ » و سی و سه مرتبه « اَلْحَمْدُ لِلّهِ » بگو ، سپس بگو :

«سلام بر حضرت آدم برگزیده خدا ، سلام بر حضرت نوح پیامبر خدا ، سلام بر حضرت ابراهیم دوست خدا ، سلام بر حضرت موسی هم صحبت خدا ، سلام بر حضرت عیسی روح اللّه ،

اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللّهِ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا خَیْرَ خَلْقِ اللّهِ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا صَفِیَّ اللّهِ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللّهِ خاتَمَ النَّبِیِّینَ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا اَمیرَ الْمُؤْمِنینَ عَلِیَّ بْنَ اَبی طالِبٍ وَصِیَّ رَسُولِ اللّهِ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا فاطِمَهُ سَیِّدَهَ نِساءِ الْعالَمینَ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکُما یاسِبْطَیْ نَبِیِّ الرَّحْمَهِ وَسَیِّدَیْ شَبابِ اَهْلِ الْجَنَّهِ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ سَیِّدَ الْعابِدینَ وَقُرَّهَ عَیْنِ النّاظِرینَ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ باقِرَ الْعِلْمِ بَعْدَ النَّبِیِّ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الصّادِقَ الْبارَّ الْاَمینَ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ الطّاهِرَ الطُّهْرَ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا عَلِیَّ بْنَ مُوسَی الرِّضا الْمُرْتَضی ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ التَّقِیَّ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا عَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ النَّقِیَّ النّاصِحَ الْاَمینَ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا حَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ ، اَلسَّلامُ عَلَی

الْوَصِیِّ مِنْ بَعْدِهِ ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلی نُورِکَ وَسِراجِکَ وَوَلِیِّ وَلِیِّکَ وَوَصِیِّ وَصِیِّکَ وَحُجَّتِکَ عَلی خَلْقِکَ .

سلام بر تو ای رسول خدا ، سلام بر تو ای بهترین خلق خدا ، سلام بر تو ای برگزیده خدا ، سلام بر تو ای محمّد بن عبد اللّه خاتم پیامبران ، سلام بر تو ای امیرمؤمنان علیّ بن ابی طالب وصیّ رسول خدا ، سلام بر تو ای فاطمه ، ای بزرگ بانوی بانوان عالم ، سلام بر شما ای دو سبط پیامبر رحمت ، ای دو سرور جوانان اهل بهشت ، سلام بر تو ای علی بن الحسین ، ای سرور عبادت پیشگان ای فروغ دیده بینندگان ، سلام بر تو ای محمّد بن علی ، ای شکافنده علم بعد از پیامبر ، سلام بر تو ای جعفر بن محمّد ، ای راستگوی نیکوکار امین ، سلام بر تو ای موسی بن جعفر ، ای پاک و پاکیزه ، سلام بر تو ای علی بن موسی ، ای پسندیده ، سلام بر تو ای محمّد بن علی ، ای خویشتن دار ، سلام بر تو ای علی بن محمّد ، ای پاک سرشت و خیر خواه و امین ، سلام بر تو ای حسن بن علی ، سلام بر وصی بعد از او . بارخدایا صلوات بفرست بر نور و چراغ روشنگرت، بر ولیِّ ولیّت ، بر وصیِّ وصیّت، بر حجّت خود بر بندگانت ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ رَسُولِ اللّٰهِ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ فاطِمَهَ وَخَدیجَهَ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ اَمیرِ الْمُؤْمِنینَ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یابِنْتَ الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ وَلِیِّ اللّٰهِ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا اُخْتَ وَلِیِّ اللّٰهِ ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا عَمَّهَ وَلِیِّ اللّٰهِ ،

اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ وَرَحْمَهُ اللّهِ وَبَرَکاتُهُ .

اَلسَّلامُ عَلَیْکِ ، عَرَّفَ اللّهُ بَیْنَنا وَبَیْنَکُمْ فِی الْجَنَّهِ وَحَشَرَنا فی زُمْرَتِکُمْ وَاَوْرَدَنا حَوْضَ نَبِیِّکُمْ وَسَقانا بِکَأْسِ جَدِّکُمْ مِنْ یَدِ عَلِیِّ بْنِ اَبی طالِبٍ صَلَواتُ اللّهِ عَلَیْکُمْ .

اَسْئَلُ اللّهَ اَنْ یُرِیَنا فِیکُمُ السُّرُورَ وَالْفَرَجَ وَاَنْ یَجْمَعَنا وَاِیّاکُمْ فی زُمْرَهِ جَدِّکُمْ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَاَنْ لا یَسْلُبَنا مَعْرِفَتَکُمْ اِنَّهُ وَلِیٌّ قَدیرٌ .

سلام بر تو ای دختر رسول خدا ، سلام بر تو ای دختر فاطمه و خدیجه ، سلام بر تو ای دختر امیر مؤمنان ، سلام بر تو ای دختر امام حسن و امام حسین ، سلام بر تو ای دختر ولیّ خدا ، سلام بر تو ای خواهر ولیّ خدا ، سلام بر تو ای عمّه ولیّ خدا ، سلام بر تو ای دختر موسی بن جعفر ، رحمت و برکات خدا بر تو باد . سلام بر تو ، خداوند آشنایی برقرار کند میان ما و شما در بهشت ، و ما را در زمره شما محشور فرماید ، و ما را بر حوض پیامبر شما وارد کند ، و ما را با کاسه جدّتان از دست علیّ بن ابی طالب سیراب سازد ، صلوات خدا بر شما باد . از خداوند می خواهم که سرور و فرج شما را به ما بنمایاند ، ما و شما را در زمره جدّ بزرگوارتان حضرت محمّد _ که درود خدا بر او و آلش باد _ گرد آورد ، و معرفتِ شما را از ما نگیرد ، که او صاحب اختیار و مقتدر است .

اَتَقَرَّبُ اِلَی اللّهِ بِحُبِّکُمْ وَالْبَرائَهِ مِنْ اَعْدَائِکُمْ وَالتَّسْلیمِ اِلَی اللّهِ ، راضِیا بِهِ غَیْرَ مُنْکِرٍ وَلا مُسْتَکْبِرٍ ، وَعَلی یَقین ما اَتی بِهِ مُحَمَّدٌ وِبِهِ راضٍ ، نَطْلُبُ بِذلِکَ وَجْهَکَ یا سَیِّدی اَللّهُمَّ وَرِضاکَ وَالدَّارَ الاْآخِرَهَ .

یا فاطِمَهُ اشْفَعی لی فِی الْجَنَّهِ فَاِنَّ لَکِ عِنْدَ اللّهِ شَأْنا مِنَ الشَّأْنِ .

اَللّهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ اَنْ تَخْتِمَ لی بِالسَّعادَهِ ، فَلا تَسْلُبْ مِنّی ما اَنَا فیهِ ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ اِلاّ بِاللّهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ .

اَللّهُمَّ اسْتَجِبْ لَنا وَتَقَبَّلْهُ بِکَرَمِکَ وَعِزَّتِکَ وَبِرَحْمَتِکَ وَعافِیَتِکَ .

وَصَلَّی اللّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ اَجْمَعینَ وَسَلَّمَ تَسْلیما یا اَرْحَمَ الرّاحِمینَ » . (1)

به سوی خداوند تقرّب می جویم با محبّت شما و بیزاری از دشمنان شما ، و با تسلیم شدن به فرمان خدا ، از روی رضایت ، نه آن که منکر یا نافرمان باشم ، و با یقین به آنچه حضرت محمّد صلی الله علیه و آله وسلم آورده و به آن راضی هستم ، با این عقیده عنایت ترا می طلبم ، ای سرور من . خدایا رضایت ترا و سرای آخرت را خواستارم . ای فاطمه (معصومه) در مورد بهشت از من شفاعت کن ، چون که ترا نزد خدا مقام رفیعی است . خداوندا ! من از تو می خواهم

1- 1 . «بحار» ، ج102 ، ص266 _ 265 .

که عاقبت امر مرا به سعادت ختم کنی ، پس عقایدی که دارم از من نگیر ، که هیچ نیرو و قدرتی جز خداوند بزرگ و والا نیست . خداوندا ! دعایم را مستجاب کن ، و آنرا به کرم و عزت و رحمت و عافیت خود از من قبول فرما . بر محمّد و همه اهلبیت او صلوات فراوان و درود بی پایان فرست ای بخشنده ترین بخشندگان.(1)

ص: 87

1- 1 . «فروغی از کوثر» به نقل از کریمه اهلبیت، با کمی تصرف.

درباره مرکز

بسمه تعالی
هَلْ يَسْتَوِی الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ
آیا کسانی که میدانند و کسانی که نمیدانند یکسانند ؟
سوره زمر/ 9

مقدمه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال 1385 هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:
1.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
2.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
3.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
4.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
5.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
6.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:
1.عمل بر مبنای مجوز های قانونی
2.ارتباط با مراکز هم سو
3.پرهیز از موازی کاری
4.صرفا ارائه محتوای علمی
5.ذکر منابع نشر
بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :
1.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
2.برگزاری مسابقات کتابخوانی
3.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...
4.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
5.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
6.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...
7.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
8.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...
9.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
10.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
11. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در 8 فرمت جهانی:
JAVA.1
ANDROID.2
EPUB.3
CHM.4
PDF.5
HTML.6
CHM.7
GHB.8
و 4 عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :
ANDROID.1
IOS.2

WINDOWS PHONE.3
WINDOWS.4
به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .
درپایان :
از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک 129/34- طبقه اول
وب سایت: www.ghbook.ir
ایمیل: Info@ghbook.ir
تلفن دفتر مرکزی: 03134490125
دفتر تهران: 88318722 ـ 021
بازرگانی و فروش: 09132000109
امور کاربران: 09132000109